

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Päivälehtien taktiili tulkkaus

Hyviä käytänteitä

Heini Hirsi

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

huhtikuu / 2014

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Heini Hirsi	Sivumäärä 45 ja 5 liitesivua
Työn nimi Päivälehtien taktiili tulkkaus – Hyviä käytänteitä	
Ohjaava opettaja Outi Mäkelä	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Suomen Kuurosokeat ry, Kommunikaatiopalvelut, Riitta Lahtinen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa hyviä käytänteitä päivälehtien taktiili tulkkaukseen, sekä selvittää kuinka päivälehti otetaan tulkkauksilanteessa haltuun. Tutkimuksessa haastateltiin neljää viittomakielentulkkiä, joilla on kokemusta päivälehtien taktiili tulkkauksesta. Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna puhelinhaastatteluna. Vastaukset koottiin tiivistetyksi huoneentauluksi. Työn tilaajana toimi Suomen Kuurosokeat ry ja työelämäohjaajana Riitta Lahtinen.</p> <p>Opinnäytetyön aihe on mielenkiintoinen, sillä siitä ei ole aikaisempia tutkimuksia. Työ on tiedon saavuttavuuden nimissä tärkeä tutkimus. Kuurosokeilla on oikeus saada tietoa tasavertaisesti reaaliajassa ja päivälehtien taktiili tulkkaus mahdollistaa sen. Ammattialalle opinnäytetyö tuo tietoa harvinaislaatuimmasta tulkkauksilanteesta. Tutkimuksen toteutusaikaan päivälehtien tulkkauksien on ilmionä harvinaisen ja tulkkauksilauksia toteutuu pääasiassa vain Tampereella Suomen Kuurosokeat ry:n toimintakeskuksessa. Huoneentaulun tarkoitus on toimia apuna, kun henkilö ensimmäisen kerran tilaa tulkkiä päivälehtien tulkkaukseen, mutta ennen kaikkea työkaluna tulkille, joka ensimmäistä kertaa tulkkauksia päivälehtiä taktiilisti.</p> <p>Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että päivälehtiä taktiilisti tulkaessa valmistautuminen on erityisen tärkeää lehden haltuun ottamisen kannalta. Lehtien ja uutisten rakenteeseen tutustumisen lisäksi on tärkeää seurata uutisia päivittäin. Haastatelluista kaikki tulkkasivat lehteä sen ollessa tasaisena pöydällä. Tämä koettiin päivälehtien taktiili tulkkauksessa ergonomisimmaksi tavaksi. Tuloksista kävi ilmi, että asiakkaille tulkataan yhdellä kädellä, toisen käden jäädessä vapaaksi lehden selailua varten. Asiakkaan vastaanottotapa on otettava huomioon: Tulkkauksen on tapahduttava asiakkaan ehdoilla. Asiakkaalta on hyvä kysyä uutisaiheita ja toteuttaa lehdenluku niiden mukaisesti.</p> <p>Päivälehtien taktiili tulkkauksessa tapahtuu Prima vista -kääntämistä, eli tekstin kääntämistä puheelle. Tekstistä pyritään löytämään olennaisin faktatieto. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että lehtien taktiili tulkkauksen yhteydessä tulkki tiivistää uutisen sanoman helpommin tulkattavaan muotoon. Parityöskentelyssä on ollut käytössä myös tapa, jossa toinen tulkeista lukee tekstin ja toinen tulkkauksia puheesta.</p> <p>Työn liitteenä olevan huoneentaulun toivon toimivan tukena niin päivälehtien taktiili tulkkauksessa toimiville tulkeille kuin tulkkauksia tilaaville asiakkaillekin. Huoneentaulun avulla tulkit voivat valmistautua päivälehtien taktiili tulkkaukseen. Toivon opinnäytetyöni auttavan kuurosokeita huomaamaan miten erilaisiin tilanteisiin viittomakielentulkkiä voidaan tilata ja käyttää.</p>	
Asiasanat prima vista -kääntäminen, taktiili tulkkaus, päivälehti	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language Interpreting

ABSTRACT

Author Heini Hirsi	Number of Pages 45 and 5 attachments
Title Practices to be used in daily newspapers tactile sign language interpretation	
Supervisor(s) Outi Mäkelä	
Subscriber and/or Mentor The Finnish Deafblind Association, Communication services, Riitta Lahtinen	
Abstract <p>The aim of this Thesis was to find out a good practices to be used in daily newspapers tactile sign language interpretation. Also it was to clarify how to take over the newspaper when interpreting it to tactile sign language. In this research I interviewed four sign language interpreters. All interpreters who were interviewed had some experience from interpreting newspapers to tactile sign language. This research was carried out by using a semi-structured interview which was executed by phone. Answers from the research were collected into a guidance where one can browse the answers quickly. The subscriber of this thesis is the Finnish Deafblind Association and the mentor was Riitta Lahtinen.</p> <p>The topic of this thesis is intriguing as there is no previous research. When thinking it from the perspective of information accessibility it is highly important for the field of sign language interpretation as it provides knowledge from uncommon practice of interpretation. When this research was made the tactile sign language interpretations of newspaper was very rare. It was only practiced mainly in activity center of the Finnish Deafblind Association in Tampere. I wish that the answers collected as a guidance would work as a preparation tool for a sign language interpreter when interpreting the newspaper into tactile sign language for the first time.</p> <p>According to the research's results it is important to know the structure of the newspaper and the article itself when taking over the newspaper. It is also vital to follow the news daily. The interpreting is most ergonomic when doing it by the table and having the newspaper in front of the interpreter. The results claim that the tactile sign language interpretation was done by using single hand. Therefore the interpreter had one hand free to browse through the newspaper. One must take in account the way the client wishes to communicate. The interpreter must always remember to think of the client first when working. It is good to ask from the client what kind of the news he or she is interested to hear.</p> <p>Sight translation, which is oral translation of a written text, is being used when interpreting newspapers to tactile sign language. The essential information is searched for and, after the research, summarizing is occurring during the tactile sign language interpretation of newspapers. When interpreting with a pair they tend to have a habit of working in a certain way where one of the interpreters is reading the text and the other is interpreting from the speech.</p> <p>I hope that the guidance attached to this thesis will give support to both the interpreters working with newspaper tactile signing and to the clients as well. With help of the attached guidance the interpreters can prepare themselves for the tactile sign language interpreting of a newspaper. I hope that this thesis will expand the vision of the deafblind people so that they could see all the different situations where a sign language interpreter could be beneficial.</p>	
Keywords sight translation, tactile sign language interpretation, newspaper	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TYÖN TAUSTAA	7
3 KUUROSOKEAT	7
3.1 Suomen Kuurosokeat ry	8
3.2 Taktiili viittominen	9
4 TULKKAUS	9
4.1 Viittomakielentulkin työnkuva	10
4.2 Kuvailu	11
4.3 Kääntäminen ja tiivistäminen	12
4.4 Prima vista -käännös	13
4.5 Paritulkkkaus	13
5 PÄIVÄLEHTIEN RAKENNE	14
5.1 Uutisen rakenne	15
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
7 TUTKIMUSTULOKSET	17
7.1 Tulkkauksilanteessa luettava teksti	18
7.2 Tilaan asettautuminen	19
7.3 Tulkkkaus	20
7.3.1 Paritulkkkaus	21
7.3.2 Asiakkaan ja tulkin välinen vuorovaikutus	23
7.4 Lehden läpikäyminen	24
7.5 Kuvat lehdessä	26
7.6 Uudet käsitteet	27
7.7 Päivälehtien taktiili tulkkauksilanteiden toimivuus	28
8 POHDINTA	29
8.1 Tutkimustulosten tarkastelua	29
8.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	34
8.3 Tutkimuksen eettisyys	35
8.4 Keskeisimmät tutkimustulokset ja jatkotutkimuksen aiheita	36
LÄHTEET	37
LIITE 1 Huoneentaulu	40
LIITE 2 Haastattelukysymysten runko	41

1 JOHDANTO

Sanomalehti on meille näkeville ja kuuleville yleisesti käytössä oleva tiedonsaantiväline. Tämä tiedonsaannin mahdollisuus on ollut meillä käytössä vuosisatoja, mutta emme kuitenkaan osaa arvostaa sitä sen kummemmin. Tasavertaisuuden nimissä on tärkeää, että myös kuurosokeat saavat tietoa heitä ympäröivästä maailmasta ja sen tapahtumista, niin pienistä kuin suuristakin. Minua kiinnosti tutkia, miten alalla työskentelevät tulkit ovat lehtiä kuurosokeille tulkanneet, sekä löytää joukosta mahdollisimman toimivat keinot. Tavoitteenani on jakaa nämä keinot alalla työskentelevien käyttöön.

Harvalta viittomakielentulkilta löytyy kokemusta päivälehtien taktiili tulkkauksesta. Keskustellessani opinnäytetyöni aiheesta asiaa tuntevien kanssa, mainittiin keskustelussa usein Tampere. Opinnäytetyöni suunnitteluvaiheessa sovin vierailuajan Suomen Kuurosokeat ry:n Tampereen toimintakeskukseen, jossa tiesin päivälehtien taktiili tulkkausta järjestettävän. Olin myös yhteydessä Tampereen alueen viittomakielentulkkeihin, sillä tiesin heidän omaavan kokemusta opinnäytetyöni aiheesta.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kartoittaa hyviä tulkkaukäytänteitä päivälehtien taktiili tulkkauksessa. Työni tilaajana toimii Suomen Kuurosokeat ry:n kommunikatiopalvelu. Tilaajan mukaan aihe on tärkeä ja kiinnostava omalla äidinkielellä saavutettavan informaation näkökulmasta. Teknologia kehittyi koko ajan, varsinkin visuaalisesti. Vielä kuitenkaan ei ole keksitty viittovia käsiä, jotka antaisivat informaation kuurosokealle taktiilisti. Tutkimuksen kohteena oleva reaaliaikainen tiedonsaanti-mahdollisuus kuurosokeiden omalla kielellä on erityisen tärkeä ja mielenkiintoinen aihe.

Opinnäytetyöni on tärkeä niin taktiilisti kommunikoiville kuurosokeille kuin viittomakielentulkeillekin. Olen tehnyt työni liitteeksi huoneentaulun (Liite 1) hyvistä päivälehtien taktiili tulkkaukäytännöistä. Opinnäytetyöni ja sen liitteenä olevan huoneentaulun toivoisin vievän kuurosokeiden ja tulkkien parissa tietoa eteenpäin. Monelle kuurosokealle tulkin tilaaminen lehtien lukemista varten on aivan uusi ajatus (Lahtinen 2013). Myös monelle tulkille päivälehtien taktiili tulkkaukset on kovin tuntematonta.

Opinnäytetyöni liitteeksi tulevan huoneentaulun (Liite 1) on tarkoitus toimia tulkin työkaluna hänen valmistautuessaan tulkkaustilanteeseen.

Opinnäytetyöni aiheeseen vaikutti tuleva työnkuvani, joka suuntautumisopintojeni kautta tulee ulottumaan myös kuurosokeille tulkkaamiseen. Opinnäytetyön aihe on tilaajatahon tarjoama. Aihe on kuitenkin toteutussyistä rajattu koskemaan taktiili kommunikaatiota käyttäviä henkilöitä. Rajasin opinnäytetyöni koskemaan päivälehtiä taktiili tulkkausta, sillä kuurosokeiden käyttämien kommunikaatiotapojen kirjo on todella laaja (Kovanen & Lahtinen 8, 2006). Koin, että en voinut tehdä työtäni vain päivälehtien tulkkaamisesta kuurosokeille yleisesti, joten aihetta oli rajattava. Henkilökohtaisesti koen taktiili tulkkauksen olevan mielenkiintoisin tutkimuskohde, koska taktiilisti kommunikoiva kuurosokea on täysin tulkkauksen varassa, kun taas kuurosokea, joka näkee tai kuulee hieman, voi apuvälineiden avulla pystyä lukemaan lehtiä tai kuuntelemaan uutisia itsenäisestikin. Aihetta on tärkeä tutkia, sillä taktiilisti kommunikoiville ei ole samanlaisia reaaliaikaisia tiedonsaantimahdollisuuksia kuin muilla. Tilaaja toivoi minun löytävän hyviä käytännön ratkaisuja päivälehtien taktiili tulkkaustilanteisiin.

Opinnäytetyössäni tulen haastattelemaan viittomakielentulkkeja. Koin viittomakielentulkit parhaaksi tiedonlähteeksi, sillä tutkimukseni tarkoituksena on löytää hyviä tulkkausikäytänteitä. Asiakaskunnan haastattelu olisi tuonut työlleni laadullisen näkökulman, mutta sen jouduin kuitenkin rajaamaan työstäni pois saadakseni opinnäytetyöstäni riittävän laajan tutkimuksen. Viittomakielentulkit osaavat parhaiten kertoa tulkkausratkaisuistaan ja -tavoistaan. Haastateltavat rajasin Tampereen alueella työskenteleviin tulkkeihin, sillä sen alueen tulkit työskentelevät paljon tämän tyylisten tilausten parissa. Tampereen alueella työskentelevistä tulkeista hain nimenomaan tulkkeja, jotka ovat tehneet päivälehtien taktiili tulkkausta.

2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TYÖN TAUSTAA

Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Mitkä ovat hyviä tulkkauskäytänteitä päivälehtien taktiilissa tulkkauksessa? Kuinka lehti otetaan haltuun tulkkaustilanteessa?

Suorittamieni hakutoimintojen perusteella voidaan todeta, että vastaavasta aiheesta ei ole vielä tehty tutkimuksia. Suoraan tekstipohjista taktiilista tulkkauksesta ei löytynyt tutkimuksia, joten aihe on myös siltä osin kiinnostava.

Tutkimusten puute korostui etenkin silloin, kun lähdin kokoamaan tietoperustaa työtäni varten. Hakutulokset eivät tuottaneet kovinkaan paljon tuloksia. Hankin itselleni tietoa päivälehtien taktiili tulkkauksesta lähinnä havainnoimalla. Havaintoni perustuvat Suomen Kuurosokeat ry:n Tampereen toimintakeskuksen järjestämiin päivälehtien tulkkaustilanteisiin. Havaintojen avulla pyrin hahmottamaan päivälehtien tulkkaustilanteen paremmin, sekä työstämään haastattelukysymyksiäni. Havainnoinnin lisäksi aineistoa kerättiin päivälehtien tulkkauksesta kokemuksia omaaville viittomakielentulkeille toteutetulla puolistrukturoidulla kyselyllä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa hyviä käytänteitä päivälehtien taktiilissa tulkkauksessa. Tavoitteena on saada aikaan huoneentaulu (Liite 1), jota tulkit voivat hyödyntää valmistautuessaan tulkkaustilanteisiin.

3 KUUROSOKEAT

Henkilö luokitellaan kuurosokeaksi silloin, kun hänellä on vakava kuulo- ja näkövammam yhdistelmä. Useinkaan kuurosokea henkilö ei ole täysin kuuro tai täysin sokea. Useimmilla kuurosokeilla on jäljellä jäänteitä joko toisesta tai molemmista aisteista. (Suomen Kuurosokeat ry 2013c).

Kuurosokeat voidaan jakaa kahteen pääryhmään: syntymästään kuurosokeisiin ja kuurosokeutuneisiin. Synnynnäiseen kuurosokeuteen on usein johtanut esimerkiksi CHARGE-assosiaation diagnoosi. Kuurosokeutumisen syyt voidaan jakaa kolmeen ryhmään; ikääntymisestä johtuvat kuulon ja näön ongelmat, eri oireyhtymät, joista Usherin oireyhtymä suurimpana diagnoosiryhmänä sekä erilaisten sairauksien ja onnettomuuksien yhdistelmät. (Suomen Kuurosokeat ry 2011, 11–14, 41–45).

Kuurosokeilla on vaikeuksia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja kommunikoinnissa, itsenäisessä liikkumisessa ja tilan hahmottamisessa sekä tiedon saannissa ja sen hankkimisessa. Kuurosokealla henkilöllä voi kuulonäkövamma lisäksi olla myös muita toiminnallisia vajavuuksia. (Suomen Kuurosokeat ry 2011, 9-11).

3.1 Suomen Kuurosokeat ry

Suomen Kuurosokeat ry perustettiin vuonna 1971 järjestöksi vaikeasti kuulonäkövammaisille ja kuurosokeille. Järjestö valvoo kuurosokeiden ja vaikeasti kuulonäkövammaisten oikeuksia, tuottaa palveluita, toimii alansa asiantuntijana ja järjestää erilaisia aktiviteetteja. Jotta voisi nauttia järjestön tarjoamista palveluista, ei tarvitse kuitenkaan olla järjestön jäsen. Yhdistyksellä on hieman vajaat 300 jäsentä, mutta järjestöllä on noin 800 palveluiden piirissä olevaa kuurosokeaa. (Suomen Kuurosokeat ry 2013b).

Suomen Kuurosokeat ry visioi maailmasta, jossa kuurosokea saa elää omana itsenään niin, että hänen itsensä lisäksi myös muut hyväksyvät hänet. Kuurosokea saa osallistua yhteiskuntaan sen täysivoimaisena jäsenenä, mutta vamma ja sen mukana tulevat ongelmat tunnustetaan. (Suomen Kuurosokeat ry 2013c).

Kuurosokealla on oma kieli ja kommunikaatiotapa, joita hän käyttää sekä kehittää koulutusten avulla. Rajoituksia tulkin ja henkilökohtaisen avustajan käyttöön ei ole. Laadukkaat kuljetus- ja avustajapalvelut sekä liikkumistaidon ohjaus mahdollistavat itsenäisen liikkumisen. Kuurosokealle tarjotaan juuri hänelle itselleen suunniteltua kuntoutusta. Kuurosokean oman kulttuurin vaaliminen, kulttuuripalvelut, apuvälineiden saatavuus sekä tiedonsaannin vaivattomuus nähdään itsestäänselvytyksenä. Jär-

jestön peruseriaatteena on, että kuurosokeilla on itsenäinen päätäntävalta niin henkilökohtaisissa kuin yhteiskunnallisissakin asioissa. (Suomen Kuurosokeat ry 2013c).

3.2 Taktiili viittominen

Toiminnallisen näkökyvyn ollessa riittämätöntä viittomien hahmottamiseen, vastaanotetaan viittomakieltä kädestä käteen viitottuna. Tätä kutsutaan taktiiliksi viittomiseksi. (Marttila 2006, 24). Taktiilissa viittomisessa viesti vastaanotetaan tunto- ja liikeaistimusten kautta eli taktiilis-kinesteettisesti (Mesch 2004, 20).

Taktiilia viittomista voi olla sekä viitottu puhe että viittomakieli. Tärkeintä taktiilissa viittomisessa on, että sen vastaanottaminen tapahtuu tunto- ja liikeaistien kautta. Taktiilissa viittomisessa on ilmennettävä viittomakielelle ominaiset visuaaliset piirteet, kuten ilmeet, eleet, kasvojen ja vartalon liikkeet, taktiililla tavalla. Esimerkiksi viittomakielen kieltoilmaisuus tapahtuu yleensä pään pudistuksella ja kysymys ilmaistaan kulmia kurtistamalla. Taktiilissa viittomisessa nämä on ilmaistava viittomien avulla. (Marttila 2006, 29–30).

Taktiili viittomisen vastaanottamiseen ja tuottamiseen ei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa. Kommunikaatiotottumukset ja -valmiudet sekä erilaiset tilannetekijät määrittävät taktiili kommunikaation muodostumista. Esimerkiksi se, tapahtuuko kommunikaatio seisuen, istuen vai kävellessä, määrittää minkälaisessa kulmassa viittojen kehot ovat suhteessa toisiinsa. (Kovanen & Lahtinen 2006, 25).

4 TULKKAUS

Tulkkaus jaetaan kahteen tulkkaustapaan: konsekutiivitulkkaukseen ja simultaanitulkkaukseen. Konsekutiivitulkkkaus on perättäistä tulkkaukseen ja simultaanitulkkkaus samanaikaisesti tapahtuvaa tulkkaukseen. Puhuttuja kieliä tulkatessa käytetään useimmiten konsekutiivista tulkkaukseen, mutta viittomakielelle yleisempää on simultaaninen tulkkkaus. Tämän tekee helpommaksi kahden viestintäkanavan käyttö. (Rissa-

nen 2006, 26). Tulkkausprosessi on havaintoja, tiedon käsittelyä, tiedon varastointia ja tiedon uudelleen mieleen palauttamista, tietoisuutta, ongelmanratkaisua ja ajattelua unohtamatta. (Tommola 2006, 128–129).

4.1 Viittomakielentulkin työnkuva

Tulkki on koulutuksen saanut viestinnän ja kääntämisen ammattilainen (Marttila 2006, 37).

Tulkki toimii viestin välittäjänä tilanteessa, jossa osapuolet eivät jaa yhteistä kieltä tai kommunikaatiomenetelmää. Kun suora vuorovaikutus on mahdotonta, välittää tulkki viestin mahdollisimman tarkasti toiselle osapuolelle (mt., 37). Tulkki välittää kieltä ja kulttuuria, eikä anna omien mielipiteidensä tai tuntemuksiensa vaikuttaa tulkkaukseen. Viesti välitetään puolueettomasti (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 56–57).

Tulkin tulisi aina työhön liittyvää joustavuutta unohtamatta toimia tulkkaustilanteessa roolinsa mukaisesti. Saamansa koulutuksen lisäksi tulkin ammatillisuutta määrittelee myös tulkkauksen etiikkaan perustuva ammattisäännöstö, johon tulkki on sitoutunut tulkkitoiminnan yhteistyöryhmän ylläpitämän tulkkirekisterijärjestelmän kautta. Säännösten lisäksi tulkin työnkuvaa määrittelee työsopimus, työaika- ja vuosilomalakien määräykset sekä muut työnantajan kanssa sovitut säännöt. (Marttila 2006, 37–45; Hynynen ym. 2010, 11–20, 57, 73–78).

Tulkkia tarvitaan monenlaisiin eri tilanteisiin ja paikkoihin, kuten työpaikalle, juhliin, opiskeluihin ja harrastuksiin. Asiakaskunnasta löytyy kaiken ikäisiä tulkattavia. (Suomen viittomakielentulkit 2013).

Kuurosokeille tulkkaus vaatii erityisosaamista ja asiakkaan yksilöllisten tarpeiden sekä olosuhteiden aiheuttamien vaatimusten oikeanlaista huomioimista (Marttila 2006, 22). Kuurosokea itse päättää, mitä tulkkausmenetelmää käytetään. Tulkkausmenetelmiä on yhtä useita kuin kuurosokeita henkilöitäkin, sillä menetelmä on aina valittava kuurosokean tarpeiden mukaisesti. Kuurosokean tulkkaustarpeet riippuvat aisteista, joita hän käyttää kommunikointinsa tukena. Tulkkauksen aikana kuurosokea voi mahdollisesti käyttää useampia tulkkausmenetelmiä yhtä aikaa tai vuorotella mene-

telmien välillä. (Marttila 2006, 25–30). Kuurosokeille tulkattaessa tulkkausmenetelmiä voivat olla esimerkiksi viittominen kapeaan näkökenttään, viittominen taktiilisti, sormiaakkoset näkökenttään, sormiaakkoset taktiilisti, puheen toisto ja kirjoitustulkkaus (Lahtinen 2006, 182–190).

Tulkkauksella välitetään viestiä kielten ja kulttuurien välillä. Tulkin tulee välittää puolueettomasti niin kielellinen kuin ei-kielellinen sisältö asiakkaalleen. Koska kuurosokealla henkilöllä sekä kuulo- että näköaistien toiminta on heikentynyt tai kokonaan toimimaton, tulee tulkin muuttaa ja välittää viesti kokonaisuutena sellaiseen muotoon, että se on vastaanottajan ymmärrettävissä. Asiakkaat kokevat monesti kielen kääntämisen tulkin tärkeimmäksi tehtäväksi, mutta kuurosokeille tulkkaminen sisältää paljon muutakin. Näitä osa-alueita ovat esimerkiksi opastaminen ja kuvailu. Kuurosokeille tulkattaessa on ymmärrettävä sen olevan kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa monien eri osa-alueiden huomioiminen vaikuttaa osaltaan tulkkauksen onnistumiseen. (Lahtinen 2004, 31–32). Tulkkauksen onnistuminen ei kuitenkaan ole pelkästään tulkin vastuulla, sillä vuorovaikutteisuus tulkkauksilanteissa on tulkkauksen sujuvuuden kannalta tärkeää. Tulkkaus on aina tulkin ja tulkattavien välistä yhteistyötä. (Marttila 2006, 17).

4.2 Kuvailu

Kuvailu on ympäristön, tilan ja toiminnan kuvailua. Kuvailussa kaikki nähtävä, kuultava ja muilla aisteilla havaittava tieto välitetään vastaanottajalle kielellisesti tai ei-kielellisesti. Kielellisiä keinoja ovat puhuminen, viittominen ja kirjoittaminen. Eikielellisiin menetelmiin lukeutuvat muun muassa kohteen osoitus, keholle piirtäminen ja sosiaaliset pikaviestit. (Marttila 2006, 18). Kuvailun avulla ympäristöstä tehdään kuurosokealle selkeämpi kokonaisuus. Kuvailu auttaa hahmottamaan asiakokonaisuuksia paremmin. Tilanteet pysyvät paremmin hallinnassa, kun näöllä ja kuulolla vastaanotettu tieto on reaaliajassa myös kuurosokean käytettävissä. Kuvailun avulla kuurosokea saa tietoa yleisestä ympäristöstä, fyysisestä ja henkilökohtaisesta tilasta, sosiaalisesta tilasta ja toiminnasta, yksittäisistä kohteista (esimerkiksi kuvista tai pat-

saista), muuttuvista tilanteista ja yllättävistä tapahtumista sekä poikkeavuuksista, ta-soeroista ja vaaratekijöistä. (Lahtinen 2005, 14).

Kuvailu voi olla spontaania tai etukäteen valmisteltua (Marttila 2006, 19). Valmistautumismateriaalina, johon tulkki tutustuu ennen tulkkauksilannetta, voi toimia esimerkiksi teksti, video tai ympäristöön ja tilaan tutustuminen (Lahtinen 2004, 73). Siihen, miten kuvailu toteutetaan, vaikuttaa kuurosokean asiakkaan toiveet, tilanteen luonne, tila ja siinä liikkuminen sekä kuvailuun varattu aika. On ymmärrettävä, että myös mieliala ja asiaan kohdistettu mielenkiinto vaikuttavat kuvailun sujuvuuteen. (Marttila 2006, 19).

4.3 Kääntäminen ja tiivistäminen

Viittomakielen kääntämisessä lähdeteksti tai kohdeteksti on viitottua (Tommola 2006, 128). Kääntämisessä on kyse tekstin merkityksen tuottamisesta toisella kielellä. Käännösprosessissa on kolme eri vaihetta: analyysi, siirto ja muotoilu. Tekstin merkitys lähdekielellä on ymmärrettävä, ennen kuin se voidaan siirtää kohdekielelle. Siirron jälkeen teksti pitää muokata kohdekielelle sopivaksi, jotta esimerkiksi sanonnat ovat oikeanlaisia. (Ingo 1990, 108–111).

Tiivistämistä käytetään paljon esimerkiksi tieteellisiä tutkielmia tai artikkeleita käännettäessä. Käännösvastineita tiivistetystä tekstistä löytyy tekstitasolla, mutta joskus vastineita on havaittavissa jo virke- ja lausetasollakin. Tiivistettäessä lähtötekstin informaatiosta osa häviää, sillä kun tekstiä käännetään ja samalla tiivistetään, ei tekstin kaikkein pienimpiin yksityiskohtiin voida keskittyä. Tiedonhukka tiivistelmäkäännöksessä ei kuitenkaan ole kovin suuri, sillä tällaisessa tekstissä informaatio on erittäin tiiviistä, koska siinä on todella vähän toistoa ja ylimääräistä tietoa. (mt., 83–84).

4.4 Prima vista -käännös

Prima vista -käännöksellä tarkoitetaan suoraan tekstistä tapahtuvaa suunnittelema-
tonta kääntämistä. Kognitiivisten ja ajallisten paineiden alla suoritettu käännös on
rinnastettavissa vaatimuksiin tulkkaamiseen. (Garant 2010, 36). Prima vista -
käännöksessä on lähdekieleltä kohdekielelle kääntämisen lisäksi kyseessä myös
kääntäminen kirjoitetusta kielestä puhutulle kielelle. Tämän tyylinen kääntäminen on
haastavaa, koska siinä tulkin pitää lukea ja tulkata samanaikaisesti. (Gambier & Van
Doorslaer 2010, 320-321).

Prima vista -käännöksen hyvinä puolina voidaan nähdä se, että tulkki voi itse rytmit-
tää tahtia, jossa kääntäminen tapahtuu. Tällaista vapautta viittomakielentulkilla ei
normaalisti ole, koska tulkkaus tapahtuu simultaanisti ja tulkin on pysyttävä mukana
puhujan tahdissa. Haastavaksi puoleksi prima vista -käännöksessä voidaan nähdä
se, että lähdeteksti on koko ajan tulkin edessä ja näin ollen voi osaltaan vaikuttaa
siihen, että lähdetekstistä ei päästä irtautumaan tarpeeksi. Tämä vaikuttaa selkeästi
tulkkauksen laatuun. (mt., 321). Myös kielen luonnollisuus kärsii, kun teksti on tulk-
kauksen ajan tulkin näköpiirissä (Neumann Solow 2012, 51).

4.5 Paritulkkkaus

Kuurosokeille tehtävä tulkkaus on erityisen haastavaa ja suositellaankin tehtävän
paritulkkauksena. Paritulkkauksessa työskennellään aktiivisesti yhteistyötä tehden.
Tulkit tukevat ja varmistavat toistensa tulkkausta eri menetelmien avulla varmistaak-
seen kokonaistiedon välittymisen. Tarve kahdelle tulkille riippuu paljon tulkkaustilan-
teesta, sekä kuurosokean käyttämistä kommunikaation muodoista. Pitkiin tulkkausti-
lanteisiin on oltava kaksi tulkkia, jotta tulkkauksen laatu ei kärsisi. Tällaisiksi pitkiä
tulkkaustilanteiksi lukeutuvat kaikki yli kaksi tuntia kestävät tulkkaukset. (Lahtinen
2004, 43–44). Taktiili kommunikaatiomuoto on luonteeltaan sellainen, että tulkkeja on
usein paikalla kaksi. Myös vaativat tilaukset kuten seminaaritulkkaukset, oikeuden-
käynnit tai vieraan kielen tulkkaus edellyttävät paritulkkauksia. (Marttila 2006, 22).

Kuurosokeille tulkkaamisen ollessa erittäin kokonaisvaltaista on parityöskentely edellytyksenä myös tulkkien työtaakan helpottamiseksi. Kuurosokeille tulkkaus sisältää usein opastuksen, mikä tarkoittaa sitä, että myös tauoilla tarvitaan tulkkia. Tämänkin vuoksi tulkkaukset hoidetaan usein parityönä, jotta tulkit saisivat tarvitsemansa tauot ja jaksaisivat työssään paremmin. (mt. 2006, 22).

5 PÄIVÄLEHTIEN RAKENNE

Päivälehdien ulkoasun tehtävänä on luoda kokonaiskuva lehdestä. Huoliteltu ulkoasu antaa lehdestä ammattimaisen ja luotettavan kuvan. Ulkoasu koostuu kuvista ja tekstistä ja niiden ammattitaitoisesta asettelusta. Ulkoasu antaa lehdestä kokonaiskuvan lukijalle. Ulkoasun on tarkoitus viestittää, että lehteä on helppo lukea. Tämän kaltaisiin seikkoihin lukija harvemmin kiinnittää huomiota. Ulkoasusta käytetään myös termejä visuaalinen ilme ja layout. (Pulkinen 2008, 26–29).

Aina etusivulta ei löydy uutisia ollenkaan. Etusivu voidaan täyttää esimerkiksi ilmoituksilla, jos lehti myy mainostilaa etusivulleen. Mainostilaa etusivulleen myyvien lehtien uutisetusivuksi on vakiintunut sivu kolme, eli ensimmäisen aukeaman oikeanpuoleinen sivu. Myös sivu kaksi on mahdollinen lehden uutisetusivuksi. Aikakauslehdissä sivujen kaksi ja kolme pääpaino on yleensä ollut informatiivisilla tiedotteilla kuten sääkartoilla ja lukijoiden mielipiteillä. Aikakauslehtimäisen tyylin yleistyminen on nähtävissä myös päivälehtien puolella. Etusivulla on lehden tärkein sivu ja siksi siihen panostetaan. Etusivun täyttötapoja on monia erilaisia. Etusivu voi olla julistemainen, jossa joko kuva tai teksti on pääroolissa. Etusivu voidaan myös aloittaa aikakauslehtien tapaan kansijutulla, täyttämällä etusivu kuvilla ja otsikoilla tai vaikkapa näkökulmilla. Paikallislehdissä nähdään usein käytettävän joko yhtä paikallisuutista tai monen eri uutisen aloituskappaletta täyttämässä etusivua. (mt. 111–113, 117–127).

Useimpien suomalaisten päivälehtien etusivulta löytyy usein nimiö, vinkkiblokki, pääjuttu- ja kuva, indeksi, vinkkijuttu sekä ilmoitusmoduuli. Tällaisella rakenteella lehden sivulle halutaan yleisesti mahdollisimman paljon informaatiota. Nimiöstä selviää lehden nimi ja logo, joka kuvastaa lehden olemusta. Vinkkiblokki sisältää lehden tai leh-

den internetsivujen sisältämää tietoa. Tällaisia voivat olla vinkkaus säätietoihin ja lehden sisältöön. Pääjuttu ja kuva vievät lehden etusivulta yleisesti katsottuna suurimman tilan ja etusivun pääpaino on näissä. Indeksi on lehden sisältölista. Sisältölistasta käsittää usein kurkistuksia lehden eri aihealueiden uutisiin. Vinkkijuttu on uutisen katkelma, joka ei ole yhtä suuri kuin pääjuttu, mutta ei myöskään yhtä pieni kuin indeksistä löytyvä uutinen. Ilmoitusmoduuli on tila, joka on varattu mainonnalle. (mt. 128–136).

Sanomalehti on jaettu osioihin aihepiirien mukaan. Tällainen jaottelu on tehty, jotta lehti olisi lukijaystävällisempi. Jaotteluita ovat muun muassa kotimaan uutiset, ulkomaan uutiset, ympäristö, kulttuuri, autot ja liikenne, menot, koti ja asuminen sekä urheilu. Jaottelun avulla lukija löytää helpommin uutiset, jotka häntä kiinnostavat. (mt. 99–107).

5.1 Uutisen rakenne

Uutisella on aina otsikko, jonka tarkoituksena on herättää lukijan mielenkiinto ja kertoa uutisesta olennainen. Otsikon jälkeen uutisesta usein löytyy ingressi. Ingressi eli kärkeksi on uutisen alkukappale. Ingressin tunnistaa siitä, että se on kirjoitettu lihavoidulla tekstillä. Ingressissä tiivistyy uutisen tärkein sisältö. Loppua uutistekstiä kutsutaan leipätekstiksi. Leipäteksti vastaa kysymyksiin missä, milloin, miksi, mitä, miten, kuka ja millä seurauksella. Tekstin tarkoituksena on selventää tapahtumien kulku. Tekstin joukosta löytyy väliotsikoita, joita käytetään jaksottamaan ja ryhmittämään uutista. Väliotsikoiden avulla lukijan on helppo löytää uutisesta etsimänsä asia nopeasti ja helposti. Uutisessa voidaan käyttää myös kuvia lukijan mielenkiinnon herättämiseksi. Usein uutisessa kuuluu kuvan alla olla tekstiä. Tätä tekstiä kutsutaan kuvatekstiksi. Kuvatekstin tehtävänä on kertoa jotakin, mitä kuvasta ei suoranaisesti näy. (Alsta 2002, 6; Pulkkinen 2008, 161–164).

Uutisen rakenne etenee perinteisesti käännetyn kolmion mukaisesti. Tällä tarkoitetaan sitä, että jo uutisen alussa eli ingressissä kerrotaan uutisen tärkeimmät asiat. Vähiten tärkeä tieto löytyy aina uutisen loppupuolelta. (Alsta 2002, 6; Pulkkinen 2008, 161–164).

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Aloitin tutkimukseni havainnoimalla päivälehtien taktiili tulkkausta Suomen Kuu-rosokeat ry:n toimintakeskuksessa Tampereella. Havainnoinnin tarkoituksena on ker-ryttää tietopohjaa tutkimusta varten, sillä aiheesta ei ole aikaisemmin tehty tutkimuk-sia. Havainnoinnilla pyrittiin saamaan tietopohjaa tutkimuksen haastatteluosiota var-ten. Havainnoinnin lisäksi olin yhteydessä neljään eri tulkkausalan yritykseen. Tam-pereen toimintakeskuksen ohjaaja Pietiläinen (2013) oli kanssani sähköpostitse yh-teydessä ja häneltä sain tietooni yritykset, joita he käyttävät päivälehtien taktiili tulk-kauksissa. Haastateltavistani yksi oli minuun yhteydessä sähköpostitse ja loput lu-pautuivat haastateltaviksi havainnointikäyntieni yhteydessä.

Havainnoinnin aikana tein huomioita tulkkien toiminnasta sekä kuuntelin, mikäli heillä oli jotain kerrottavaa päivälehtien taktiili tulkkauksesta. Pyrin olemaan mahdollisim-man neutraali, jotta en vaikuttaisi havainnoinnin kohteeseen ja tulkit taas voisivat olla mahdollisimman normaaleina tulkkaustilanteessaan (Grönfors 2001, 124–127). Ha-vainnoinnin tarkoituksena oli antaa pohjaa haastattelukysymyksille (Liite 1). Havain-noimalla sain henkilökohtaisen käsityksen päivälehtien taktiili tulkkauksen sujuvuus-desta.

Haastattelukysymyksiä suunnittelussa sain apua opinnäytetyöni ohjaajalta Outi Mä-kelältä, Humanistisen ammattikorkeakoulun yliopettaja Liisa Martikaiselta sekä opin-näytetyöni tilaajaedustaja Riitta Lahtiselta.

Opinnäytetyötäni varten haastattelin neljää viittomakielentulkkiä. Valintakriteerinä oli tulkkauskokemus päivälehtien taktiili tulkkauksista. Kuten jo aikaisemmin totesin, tut-kimus ja haastattelut on tehty Tampereen seudulla. On siis huomioitava, että asia-kaskirjo edustaa vain paikallista otantaa. Haastattelun tuloksissa ei välttämättä esiin-ny suurta vaihtelua, sillä asiakkaat asuvat sekä tulkit työskentelevät samalla seudul-la.

Haastattelumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua. Puolistruktu-roidussa haastattelussa osa kysymyksistä on strukturoituja eli tarkoin määriteltyjä,

mutta osa kysymyksistä voidaan jättää avoimiksi. Avointen kysymysten määrä useimmiten lisää tutkijan työmäärää. Tästä huolimatta puolistrukturoitu haastattelu on tutkimusmenetelmänä hyvin suositeltava. (Virsta virtual statistics 2013). Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelukysymykset ja niiden järjestys ovat kaikille samat. (Eskola & Vastamäki 2001, 26). Puolistrukturoitu haastattelu mahdollistaa sellaistenkin asioiden kysymisen, jotka tulevat ilmi vasta haastattelun edetessä. Haastateltavalla voi tulla haastattelutilanteessa mieleen kysymys ja tällöin se kirjataan tilanteen aikana ylös. Puolistrukturoitu haastattelu on joustava niin haastateltavalle, haastattelijalle kuin tutkijallekin. (Virsta virtual statistics 2013). Tämä tutkimus on toteutettu yksilöhaastatteluina, jotta jokainen haastateltava voisi vastata kysymyksiin mahdollisimman omakohtaisesti.

Haastattelut toteutettiin puhelinhaastatteluna. Haastateltavien tulkkaukokemus vaihteli yhdeksästä kuukaudesta aina 30 vuoteen. Päivälehtien taktiili tulkkauksia on lyhimmillään tehty yhdeksän kuukautta ja pisimmillään aina siitä sakka, kun päivälehtien taktiili tulkkauksia on Suomen Kuurosokeat ry Tampereen toimintakeskuksella ollut. Tarkkaa tietoa tulkkauksien alkamisajankohdasta ei ole, mutta Tampereen toimintakeskuksen ohjaajan Pentti Pietiläisen (2014) mukaan päivälehtien taktiili tulkkauksia on harjoitettu ainakin vuodesta 1999 lähtien. Näin ollen kokemusta päivälehtien taktiili tulkkauksesta haastatelluilla tulkeilla olisi enimmillään noin 15 vuoden ajalta.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa ja koota hyviä käytänteitä päivälehtien taktiili tulkkauksessa. Tutkimuksen tarkoituksena on myös löytää vastaus, kuinka lehti otetaan haltuun tulkkauksilanteessa. Kysymyksillä haluttiin kartoittaa minkälaisia päivälehtien taktiili tulkkauksilanteet ovat, kuinka tulkkauksilaan asettaudutaan, miten lehteä käydään läpi, kuinka lehden kuvat huomioidaan ja millaisia tulkkauksitapoja on käytössä.

7.1 Tulkkaustilanteessa luettava teksti

Vastausten perusteella käy ilmi, että tulkkauksen tilausvaiheessa ei yleensä tulkeille kerrota muuta kuin, että kyseessä on lehtien tulkkausta (n=4). Ennakkotiedoissa ei selviä mitä lehtiä tai lehteä asiakas haluaa tilanteessa luettavan. Kukaan tulkeista ei kokenut tietoa tulkattavasta lehdestä välttämättömäksi (n=4). Tieto koettiin kuitenkin hyödylliseksi valmistautumisen kannalta. Olisi hyödyllistä silmällä läpi luettavan lehden uutisotsikot ennen tulkkaustilannetta (n=3). Lehdet luetaan tilanteessa joka tapauksessa, oli lehtiä lukenut ennakkoon tai ei ja ainakin suurimmat uutiset ovat jokaisessa lehdessä samat (n=1). Vastauksissa huomautettiin, että ensimmäisiä kertoja lehtien tulkkausta tekeville tulkeille tieto luettavasta lehdestä tai tekstistä olisi merkityksellinen (n=1). Asiakaskunnan oppii kuitenkin tuntemaan melko nopeasti ja sitä kautta asiakkaan toivomuksen ja tarpeet olivat tiedossa jo tilausta tehtäessä (n=4).

Yleisimpiä tulkattavia lehtiä olivat Aamulehti, Iltalehti ja Iltta-Sanomat (n=4). Myös Paikallissanomat (n=2), Tuntosarvi (n=3), Näkövammaisten Airut (n=2), Kuurosokeiden uutislehti (n=2), seurakunnan uutislehdet ja tiedotteet (n=2) olivat yleisiä. Matkan päällä luetaan niitä lehtiä mitä on tarjolla ja tällöin mielenkiinto saattaa kohdistua esimerkiksi Helsingin Sanomiin (n=1).

Haastateltavista puolet kertoi valmistautuvansa päivälehtien taktiili tulkkauksiin lukemalla joka päivä aamulehden (n=2). Jos aamulehteä ei ehdi aamulla lukea, valmistautuminen tapahtuu selaamalla uutisotsikot internetistä (n=2). Yksi vastaajista kertoi jatkuvasti seuraavansa maailman tapahtumia (n=1), sillä valmistautumisen kannalta on hyvä pysyä ajan hermolla, vaikka lehtien tulkkauksia ei joka päivä tekisikään.

Luettava teksti löytyy useimmiten asiakkaalta itseltään tai Tampereen Kuurosokeat ry:n toimintakeskuksesta (n=4), missä lehtien tulkkauksia tehdään paljon. Joskus lehti ostetaan yhdessä tulkin kanssa (n=1). Tulkin ei tarvitse koskaan tuoda lehteä mukanaan tulkkaustilanteeseen (n=4). Tulkattava lehti on aina ollut perinteisessä muodossa, eikä uutisia ole tulkattu esimerkiksi tietokoneelta (n=4). Tulkit kuitenkin kertoivat satunnaisesti käyttäneensä omaa tablettitietokonettaan tai älypuheliniaan nopeaan faktatiedon hakuun (n=2). Joskus on asiakkaan kanssa katsottu urheilutuloksia Teksti-TV:stä (n=1). Vastauksista ilmeni, että joskus asiakas on saattanut näyttää

itse uutisotsikoita omasta matkapuhelimestaan (n=1). Muuten tekniikkaa ei lehtien tulkkauksessa ole käytetty.

Lehdistä luettavimman kokoiseksi koettiin tabloidikokoinen lehti (n=4). Sitä isommat lehdet koettiin hankaliksi. Niitä joutui usein taittelemaan pienemmiksi lukemisen helpottamiseksi (n=4). Vastaajista puolet kertoi, ettei lehden koolla ole paritulkkauksessa väliä (n=2). Parin kanssa lehteä on voitu tulkata niin, että toinen on lukenut uutisia ja toinen on tällöin tulkannut puheesta (n=2).

7.2 Tilaan asettautuminen

Mikäli tulkkaus tapahtuu vieraassa tilassa, on asiakkaalle kuvailtava tila (n=2) jonka perusteella asiakas valitsee oman paikkansa. Tulkki hakeutuu aina asiakkaan viereen istumaan (n=4). Tulkit kertovat, että yleensä asiakkaalle ei ole tärkeää mihin istuudutaan, kunhan on paikka missä istua ja asiakas saa tarvittavan tiedon (n=2). Tärkeintä vastaajien mielestä tilaan asettautumisessa on, että on tuoli missä istua ja pöytä mihin lehden voi laskea (n=4).

Lähdeteksti on vastaajien mukaan lähes poikkeuksetta tasaisena pöydällä tulkin edessä (n=4). Tämä oli tulkkauksen kannalta kaikkein ergonomisinta. Tulkit kertoivat myös pitäneensä lehteä sylissä junassa tai kahvilassa, kun pöytätila on ollut liian pieni eikä lehti kokonaisuudessaan olisi siihen mahtunut (n=3). Ergonomian kannalta on hyvä, ettei lehteä tarvitse itse pidellä, joten pöydän ääreen hakeutuminen on lehtien tulkkaamisessa toimiva ratkaisu.

Lehtiä tulkattaessa yleisin asento on pieni V-asento (n=4). Pienellä V-asennolla tulkit tarkoittivat asentoa, jolloin tulkki ja asiakas istuvat vierekkäin ja heidän väliinsä jää pieni rako. Kovanen ja Lahtinen (2006, 30–31) käyttävät asennosta nimeä viisto rinnakkaisasento. Asentoa kutsutaan myös kulma-asennoksi, sillä tulkki ja asiakas istuvat kehot toisiaan kohden, viistosti vierekkäin niin, että heidän polvensa muodostavat suoran kulman (Kovanen & Lahtinen 2006, 30–31).

"V-asento, elikkä rinnakkain pieni rako välissä. Kaikki oikeestaan näin kenen kanssa mä oon tehny pääasiassa kyl." (Tulkki A)

Pieni V-asento eli viisto rinnakkaisasento mainittiin ergonomisimmaksi asennoksi (n=2). Tällöin tulkilla jää toinen käsi vapaaksi lehden selailua varten ja lehti on tulkin edessä. Tulkki voi vapaasti selata lehteä, eikä orientaation muuttamiseen kulu aikaa. Apuvälineet eivät haastateltavien tulkkien mukaan vaikuta paikan valintaan (n=4).

"Ei koska sitte jos mä oon paikalla, niin asiakas ei käytä lukutelevisioo eikä mitään muita apuvälineitä." (Tulkki C)

7.3 Tulkkaus

Vastaajien mukaan asiakkaille tulkataan pääsääntöisesti yhdellä kädellä (n=4). Toisinaan on käytetty kahta kättä asian selventämiseksi (n=3). Tällaisia tilanteita ovat olleet esimerkiksi sellaiset tilanteet, joissa yhdellä kädellä kuvailu on ollut haastavaa (n=2) tai jos asiakas ei ole täysin ymmärtänyt tulkkausta (n=1). Asiakkaat ovat tottuneet vastaanottamaan taktiilitulkkausta yhdellä kädellä ja näin on totuttu toimimaan (n=4). Kahdella kädellä tulkkaaminen vaatii vastakkaisasennon ja se on myös ergonomisesti haastavampaa (n=1).

Tulkit kertoivat, että lehtien tulkkauksen kesto on yleisimmin noin puolitoista tuntia (n=4). Myös kestoltaan tunnin tai kahden tunnin tulkkauksia on (n=3). Aina tilaus ei ole pelkkää lehden tulkkausta, vaan tilauksen aikana voidaan tehdä muutakin, asiakkaan tarpeiden mukaisesti, kuten esimerkiksi postin lukemista, asioilla käyntiä ja puhelintulkkausta (n=1).

Varsinaisia taukoja tulkkauksen aikana ei pidetä, mutta vastaajat kertoivat jonkinlaisia taukoja tulkkauksen aikana järjestyvän (n=3). Rennompi keskustelu tulkkauksen lomassa koettiin myös tauoksi (n=1). Tällöin tulkin koko olemus rentoutuu ja lihaksisto saa pienen hengähdystauon tulkkauksen lomassa. Tulkit kertoivat myös pitävänsä pieniä ajattelutaukoja (n=2), jolloin he lukivat lehdestä artikkelia tai jäsentelivät artik-

kelin uutista mielessään. Tällöin he eivät olleet kontaktissa asiakkaaseen ja lihaksisto sai tauon viittomisesta. Myös esimerkiksi juomatauolle nähtiin olevan hyvin aikaa (n=1). Ylipäättänsä maalaisjärjen käyttäminen on suotavaa (n=1). Asiakkaalla voi olla raskas käsi ja tällöin pienetkin tauot ovat tarpeellisia, ihan tulkin fyysisen jaksamisenkin kannalta.

Sääntö, että kahden tunnin tulkkauksiin on tilattava kaksi tulkkia, pätee myös päivälehtien taktiilitulkkauksessa. Joillakin asiakkailla myös lyhyempikestoisiin tulkkauksiin on tilattuna kaksi tulkkia (n=2). Päivälehtien taktiilitulkkauksia tehdään siis niin yksin tulkkauksena kuin paritulkkauksenakin (n=4).

7.3.1 Paritulkkaus

Paritulkkauksessa tulkkia vaihdetaan useimmiten puolen tunnin välein (n=4). Tämä on koettu toimivaksi aikaväliksi, sillä puolessa tunnissa ehtii usein viittoja esimerkiksi lehden yhden osion, kuten urheiluosion (n=1). Puoli tuntia on jäsennellysti toimiva ja tällöin molemmat tulkit saavat tulkata (n=2). Myös 15 minuutin välein tapahtuva tulkinvaihtoa käytetään joissain tilanteissa (n=4). Näin usein tapahtuvalle vaihdolle tulkit perustelivat usein asiakkaan raskaan käden (n=2).

Päivälehtien taktiili tulkkaustilanne haluttaisiin useimmin toimittaa paritulkkauksena, sillä se on parempi vaihtoehto sekä jaksamisen että ergonomian kannalta (n=3). Lyhytkestoisiin tulkkauksiin ei vastaajien mukaan ole tarpeellista varata paritulkkausta (n=2), mutta jo puolentoista tunnin mittaisiin tilauksiin koettiin paritulkkauksen olevan parempi vaihtoehto. Myös raskaskätisillä asiakkailla koettiin paritulkkauksen olevan mukavampi vaihtoehto (n=1). Kevytkätisen asiakkaan kanssa myös kahden tunnin tulkkaus saattaisi sujua yksin tulkattuna hyvin, tämä tosin on asiakaskohtaista (n=1). Tulkeista yksi valitsisi puolentoista tunnin mittaiseen tulkkaukseen asiakkaasta riippumatta paritulkkauksen (n=1). Yksin tulkkaaminenkin koettiin mieluisammaksi vaihtoehdoksi (n=1). Tämä perusteltiin sillä, että päivälehtien taktiili tulkkausta ei koeta kovinkaan raskaaksi, sillä tulkatessa tulkkaustahdin voi itse säädellä (n=1). Usein tulkilla, joka ei ole tulkkausvuorossa on melko tylsää ja tulkinvaihdot rikkovat suotta

tulkkauskokonaisuutta (n=1). Paritulkkaus koettiin turhaksi, jos kyseessä oli tilaus, jossa tulkataan pelkästään päivälehtiä (n=1).

Parityöskentelyn aikana voidaan tulkkiparilta kysellä esimerkiksi viittomia (n=4) tai jotain tulkattavana olevasta uutisesta (n=3). Tulkkipari saattaa tietää uutisesta enemmän kuin tulkkausvuorossa oleva tulkki (n=2). Tukea viittomisen tuottamiseen sekä viittomisen ymmärtämiseen on saatavilla, kun pari on paikalla (n=1). Tukitulkit ovat myös tehneet tiedonetsintää esimerkiksi älypuhelimella tai tabloidilla, samalla kun toinen tulkki on ollut tulkkausvuorossa (n=2).

”No yleensä se on aika semmosta niinku tulkit mu-, tai miten mä, mä en siis todellakaan oo kauaa tehnyt, mutta mun silmissä se näyttäytyy niin, että tulkeilla on aika sillai omat rutiinit millä tavalla ne tulkkaa sitä lehteä, koska sehän ei varsinaisesti oo tulkkamista vaan sä ikään kuin niinku kerrot sen uutisen omin sanoin, niinku. Et se menee sillee. Ni sen takia siin ei niinkun, siin ei oikestaan voi toinen tulkki tulla sillee niinku et heinyt tää menee näin tai nyt tää menee näin, koska joku tekee sen niinku omalla tavallaan, mutta sitte taas sillälaila sitä voi tosiaan tehdä, että toinen tulkki vaikka lukee sitä uutista et toinen tulkkaa siitä puheesta sitä uutista tai sitte voi tehdä niin, et voi kysellä jotain viittomia tai jos on joku vaikee kohta että vaikka miten sä oot ton rantatunnelin tossa viittonu mitä viittomaa käytät ni sit voi kysellä niit parilta. Tai jos on muuten joku vieras asia itteleen että tiedäk sä mikä juttu tää on ni sit voi sillee niinku sillee hyödyntää sitä paria.” (Tulkki D)

Parityöskentelyssä on myös ollut käytössä tapa, jossa toinen tulkeista lukee tulkattavaa tekstiä ja toinen tulkkaa puheesta (n=4). Päivälehtien tulkkamiseen rutinoituneet tulkit eivät itse käyttäneet tätä tekniikkaa eivätkä kokeneet sitä itselleen sopivaksi tai tarpeelliseksi (n=2). Etenkin aloitteleville tulkeille tällainen tapa on helpompi, sillä puheesta tulkkaminen on lähempänä tulkkien normaalitehtävää (n=4). Vastaajien mukaan rutiinin löydyttyä oli helpompaa jäsenellä uutistekstiä itse ja tulkata se tekstistä ilman, että joku lukisi sitä ääneen (n=3). Puheesta tulkkaminen koettiin kuitenkin nopeammaksi (n=1). Tapa on ollut käytössä edelleen, jos tulkkipari on sitä toivonut

(n=4). Haastateltavat ymmärsivät, että tällainen toimintatapa saattaa joillekin sopia, mutta haastateltavista yksikään ei kokenut tätä tapaa itselleen toimivaksi (n=4). Parille on saatettu lukea myös silloin, jos hänen silmälasinsa ovat unohtuneet kotiin (n=1).

7.3.2 Asiakkaan ja tulkin välinen vuorovaikutus

Asiakkaan ja tulkin välinen vuorovaikutus vaihtelee asiakkaasta riippuen (n=4). Toiset asiakkaista kommunikoivat runsaasti, mutta välillä tulkit miettivät, että ovatko asiakkaat unessa (n=4). Tulkit totesivat, että vaihtelu oli runsasta, sillä osa asiakkaista saattoi kommentoida vähän väliä johonkin uutiseen ja he selkeästi prosessoivat asioita ja linkittivät niitä toisiin uutistapahtumiin tulkkauksen edetessä (n=4). Haastateltujen mukaan suurin osa asiakkaista antaa jonkinlaista merkkiä siitä, että kuuntelee (n=1). Merkki ei aina ollut kovinkaan suuri, vaan se saattoi olla sormella näpäytetty KYLLÄ-merkki tulkin tulkaavaan käteen (n=1) tai KYLLÄ-viittoma vapaalla kädellä (n=3). Tulkit toivoivatkin, että asiakkaat antaisivat palautetta, että ovat ymmärtäneet tulkkausta (n=3). Tässä jokin ele (n=3) tai ilme (n=1) koettiin riittäväksi. Tulkit kokivat tulkkauksen olevan haastavampaa palautteen puuttuessa (n=3).

”Siinä on itsevarmempi olo, kun ilmaisee, että on ymmärtänyt. Kun sit taas jos ei anna mitään palautetta, ni miettii johtuuko tää vaan mun tulkkauksesta, että ei tajua vai onko vaan niin ajatuksissaan vai onko se, että siinä uutisessa ei oo mitään kommentoitavaa.” (Tulkki B)

Tulkeista yksi koki, ettei vuorovaikutukseen tulkin ja asiakkaan välillä tarvita minkäänlaista muutosta (n=1). Hän perusteli vastauksensa sillä, että kuunteleminen tai kuuntelemattomuus on asiakkaan oma asia.

Joskus asiakas kommentoi uutisia tai muuten virittelee keskustelua tulkkauksen aikana. Haastatellut tulkit kertoivat pitävänsä tauon tällaisessa tilanteessa ja keskustellevansa asiakkaiden kanssa sen sijaan, että vain jatkaisivat tulkkausta (n=4). Tulkkien mukaan on epäkohteliasta vain viittoa ymmärtäneensä ja jatkaa tulkkausta (n=4). Tulkit keskustelivat asiakkaiden kanssa neutraalisti tuomatta omia mielipiteitään liiak-

si esille (n=2). Keskustelu yleensä jatkuu omalla painollaan ja päättyy itsestään (n=2).

”Kyllä mä sillee saatan keskustella, koska se antaa myös ehkä palautetta mun mielestä kuurosokealle ihmisille siitä mitä niinku mitä maailmassa tällä hetkellä tapahtuu, koska ne ei voi samalla tavalla koko aika niinku saada samaa mää- samaa tietomäärää jatkuvasti niinku kuulevat näkevät ihmiset saa ni sen takia mä niinku myöskin saatan ihan keskustella jos he haluaa ni...” (Tulkki D)

Tulkkien mielestä vuorovaikutuksella on positiivinen vaikutus niin tilanteen sujuvuuteen kuin itse tulkkauksenkin sujuvuuteen (n=4). Tulkit kertoivat tulkkauksen olevan sujuvampaa, kun he saivat taktiilia viittomakieltä käyttävältä asiakkaalta jonkinlaista palautetta (n=4).

”Mmm...Kyllä se itse asiassa niinkun keventää sitä tilannetta mun mielestä. Et se ei tunnu niin raskaalta, siis tulkkina ollessa ni mun mielestä se keventää, et on jonkinlaista vuorovaikutusta asiakkaan kanssa.” (Tulkki C)

7.4 Lehden läpikäyminen

Kukaan tulkeista ei ollut syvemmin perehtynyt lehtien rakenteeseen (n=4), mutta kertoivat tietävänsä millaisia osioita lehdestä löytyy (n=4). Uutisen rakenteesta kysyttäessä vastaajat osasivat selkeästi eritellä, miten uutinen rakentuu ja miten tieto löytyy (n=3). Tulkit kommentoivat, että pelkästään lehtiä lukemalla oppii niiden rakenteesta sekä uutisten rakenteesta (n=2). Aamulehti sai paljon kritiikkiä niin kokonsa kuin uutisten loogisuuden takia (n=4). Uutiset eivät tulkkien mielestä rakennu standardien mukaisesti ja niistä on usein vaikeaa löytää tarvittavia tietoja (n=4). Haastattelujen tekemisen jälkeen huhtikuussa 2014 Aamulehti muuttui broadsheet-kokoisesta tabloidikokoiseksi. Myös lehden rakenne uudistui sekä lehden sisältörakennetta ja juttutyyppejä uudistettiin. (Turtola 2014).

Kysyttäessä lehtienluvun aloittamistavasta puolet haastateltavista vastasi aloittavansa ensin etusivusta ja etenevänsä siitä järjestelmällisesti lehden loppuun (n=2). Puolet vastaajista kertoi aloittamistavan riippuvan asiakkaasta (n=2). Asiakkaalta kysytään onko lehdessä jotakin tiettyä mikä heitä erityisesti kiinnostaa. Osalle asiakkaista on tärkeää edetä tietyllä tavalla (n=2). Toisilla ei etenemisjärjestykseen ole mitään sanottavaa ja tällöin tulkit etenevätkin järjestyksessä juttu jutulta. Tulkit kertoivat kysyvänsä asiakkailta mielenkiinnon kohteita siitä huolimatta, vaikka niitä ei aikaisemmillä kerroilla olisikaan ilmennyt (n=4).

”No sillo ku mä oon alottanu lehtien tulkkauksen tos ihan alun perin ni mä oon saannu näit sitä hiljast tietoo just, että tämä asiakas tykkää näistä ja näistä uutisista, ni pääasiassa muilta tulkeilta. Kyllä mä sit myöskin kysyn asiakkailta sitä koska ei sitä aina, niinku mieli voi muuttua tai voi olla että semmoset asiakkaat joita ei koskaan kiinnosta urheilu-uutiset ni nyt on olympialaiset ni kyl ne haluaa olympiatuloksii tietää ja miten niinku siel menee.” (Tulkki B)

Haastateltavat kertovat tiivistävänsä lehtijuttuja (n=4). Erityisesti pidempien lehtiartikkeleiden kohdalla tiivistetään (n=3). Pienempiä ja lyhyempiä lehtijuttuja ei ole tarpeen tiivistää (n=1). Uutisesta pyritään löytämään tärkeimmät faktatiedot eikä pienille merkityksellisille yksityiskohdille aina jää tilaa (n=2).

Useimmiten uutisen tulkkaminen aloitetaan otsikosta, sillä se kertoo uutisesta paljon (n=4). Osa vastaajista kertoi viittovansa uutisen heti suoraan tekstistä (n=2). Tällöin asiakkaalle ei teetetä turhaa odottelua (n=2). He kertoivat tulkkavansa otsikon heti ja samalla jo etsivänsä jatkotietoja tekstistä (n=2). Puolet vastaajista kertoi silmäilevänsä tekstiä jonkin aikaa ennen kuin aloittavat tulkkauksen (n=2). Näin saadaan aikaa jäsenellä asioita oikeanlaiseen järjestykseen (n=2). Toimivimmaksi tavaksi kerrottiin edetä lehtijutussa kappale kerrallaan (n=1). Pidemmissä lehtijutuissa on vaikeampaa löytää tarvittavat tiedot ja tällöin lehtijuttua luettava jonkin matkaa ennen tulkkauksen aloittamista (n=1). Mikäli tulkkaukseen on valmistautunut lukemalla päivän lehden aamulla, ei tulkatessa lehden lukemiseen ja uutisten ymmärtämiseen kulu turhaan aikaa (n=2).

7.5 Kuvat lehdessä

Vastauksista kävi ilmi, että kaikki kuvailu tuotetaan viittomakielellä (n=4). Tulkit toteivat, että yksikään päivälehtien tulkkausta tilaavista asiakkaista ei vastaanota asioita esimerkiksi selkään piirtämisen kautta (n=4). Kuvailua tapahtuu selkään piirtäen kuitenkin esimerkiksi taulukoista kerrottaessa. Esimerkiksi Suomen kartta on voitu piirtää selkään, jos on haluttu havainnollistaa jonkin kaupungin tai paikan sijaintia (n=1). Tällaista piirtämistä tapahtuu todella vähän. Kuvailu on osittain myös eräänlaista eteen piirtämistä, kun havainnollistetaan kuvasta erilaisia elementtejä ja ihmisiä (n=1). Eteen piirtämisellä saadaan kerrottua vastaanottajalle erilaisten asioiden paikat ja sijainnit suhteessa toisiinsa, jolloin vastaanottajan eteen on ikään kuin piirrettyinä lehdestä löytyvä kuva.

Kuvista kerrotaan kuvaillen se, mitä kuvassa on ja miten eri asiat ovat kuvassa sijoittuneet (n=4). Kuvista kerrotaan se, mihin kuva liittyy (n=4) sekä siitä välittynyt tunnelma (n=2). Myös kuvan koko kuvaillaan asiakkaalle (n=1).

Kaikkia asiakkaita kuvat eivät kiinnosta, mutta joidenkin mielestä ne voivat olla erittäin mielenkiintoisia (n=1). Eräs tulkki kertoi nähneensä asiakkaan kertoneen myöhemmin ystävälleen lehdessä olleesta kuvasta (n=1). Tämän perusteella voisi ajatella kuvien kiinnostavan osaa asiakkaista ja olevan heille tärkeitä. Vastaajat kertoivat, että tulkkauksen arvoisen kuvan tulee olla jollain tavalla silmäänpistävä tai liittyä olennaisesti uutisen otsikkoon tai itse uutiseen (n=2). Yksi tulkeista kertoi uutisesta, jossa otsikkona oli "Omena päivässä pitää lääkärin loitolla" ja kuvana omena. Tällaisen kuvan kohdalla tulkki useimmiten tekee päätöksen jättää kuvan tulkkaukseen, sillä tulkkauksen olisi ilmeisen tarpeetonta uutisen sisällön ymmärtämisen kannalta (n=1).

Se, että kerrotaanko ensin kuvasta vai uutisesta vaihtelee. Yhdeksi perusteluksi kerrottiin se kuinka olennaisesti kuva liittyy uutiseen (n=1). Jos kuva oli sidoksissa uutiseen tai jopa uutisen pääasiana, kerrottiin se useimmiten ensimmäisenä (n=2) tai heti otsikon jälkeen (n=1). Tulkit arvelivat omien mielenkiinnon kohteiden vaikuttavan asiaan jonkin verran (n=2). Kuvan keskeisyys uutiseen nähden vaikuttaa siihen, että kerrotaanko ensin kuvasta vai uutisesta (n=3).

Lehdissä olevia mainoksia tulkataan selkeästi uutisia vähemmän. Haastatteluun vastanneet kertoivat tulkkavansa mainoksia ensin kertomalla mainostavan yrityksen nimen tai sen mitä mainoksessa mainostetaan (n=2). Mainosten tulkkaminen vaihteli asiakkaan mielenkiinnon mukaan. Mainos tulkattiin, jos asiakas osoitti mielenkiintoa mainosta kohtaan (n=3). Jos mielenkiintoa ei ilmennyt, saatettiin mainos kertoa pääpiirteittäin tai tiivistetysti (n=3). Pienimpiä mainoksia ei välttämättä huomioitu lainkaan (n=2). Tulkit kertoivat viestittävänsä mainosten tulkkauksella esimerkiksi vuodenaiakaa tai lähestyviä juhlapäiviä (n=2). Mainoksista valikoitiin tulkattavaksi kaikkein ajankohtaisimmat, esimerkiksi uuden vuoden iltotulitusmainokset (n=2), ystävänpäiväkorttimainokset (n=2) tai vaikkapa joululahjainokset (n=1).

”Kyl mä siis niinku katon ne mainokset kaikki ja kyl mä sit ne tulkkaan kaikki just sellaset mitä mä voisin ajatella et vois olla sille asiakkaalle tärkeitä just esimerkiks sellasii et nyt saat ystävänpäivänpostikortit halvemmalla ku tulet hakemaan ne tänään. Kyl mä semmoset kerron, et hei nyt saa postikorttei halväl jos käy hakemaa. Tämmösii. Mutta mut sitä sitte tekee sillai kuitenkin sit vaikkei pitäis sitä semmost asiakkaan puolest arvioimist et mikä on tärkeää ja mikä ei.” (Tulkki B)

7.6 Uudet käsitteet

Lehtiä luettaessa tulee joskus uusia tai vieraita käsitteitä vastaan. Tällaisissa tilanteissa tulkit ovat oman tietonsa varassa. (n=4). Tulkki ei kuitenkaan voi olettaa että asiakas ei jotakin käsitettä tietäisi (n=1). Asiakkaan tulee ilmaista, mikäli jokin käsite on hänelle vieras. Tulkit sormittavat aina käsitteen ja sen jälkeen, jos tulkilla on ollut viittoma, on se kerrottu asiakkaalle (n=4). Viittomasta kerrottaessa tulee korostaa, että tulkki itse oli nähnyt viitottavan näin (n=1). Asioille voi olla useampia erilaisiakin viittomistapoja.

Mikäli jokin käsite on vieras tulkille, kertovat haastateltavat aina ilmaisevansa sen asiakkaalle (n=4). Asiakkaalta on kysyttävä haluaako hän, että käsite selvitetään

(n=4). Asiakkaat eivät välttämättä ole kovin tiedonjanoisia (n=4). Vain yksi haastateltavista on muutaman kerran etsinyt tietoa asiakkaalle (n=1). Paritulkkauksen ollessa kyseessä tulkkipari on saattanut etsiä tietoa (n=4). Tietoa on etsitty tulkin tablettitietokoneella tai älypuhelimella internetistä (n=3). Mikäli asiakas haluaa saada tiedon itselleen, ei sen etsiminen ole nykypäivänä kovin haastavaa tai aikaa vievää.

7.7 Päivälehtien taktiili tulkkauksilanteiden toimivuus

Haastateltavat kokivat tulkkauksilanteet yleisesti katsottuna toimiviksi (n=4). Tulkkien mukaan loppuviikon tilauksien pituuksia voitaisiin toisinaan harkita, mikäli asiakkaalla oli viikossa useampi samanmittainen lehtien tulkkauksilaus, sillä aina loppuviikosta tulkattavaa ei hirveästi ole (n=1). Ymmärrettävästi jatkuvan vakituisen tulkkilauksen tekeminen on helpompaa, kuin viikoittainen arvio siitä, että kuinka pitkäksi ajaksi tulkki olisi hyvä tilata (n=1).

Haastateltavista kaikki uskoivat asiakkaiden olevan tyytyväisiä päivälehtien taktiilitulkkaukseen (n=4). Haastateltavien mielestä päivälehtien tulkkauks on erittäin tärkeä keino asiakkaille saada tietoa ympäröivästä maailmasta sekä pysyä ajan hermolla (n=4).

”No siis monelle asiakkaalle se on ihan henki ja elämä, että tiedän että haluaa niinku pysyä niinku mukana mitä tapahtuu maailmalla ja mitä tapahtuu täällä, että todellakin se on niille tärkeätä...Todennäköisesti. Mä luulen, että ihmiset on tyytyväisiä siihen, että niille on mahdollista tilata sitä lehdenukua varten tulkki ja se onnistuu ja ne saa sen tulkin sinne.”
(Tulkki A)

Tämä mielipide perustuu haastateltavien omaan oletukseen sekä tuntemukseen, sillä kukaan haastateltavista ei ole saanut asiakkailta palautetta tai kehitysehdotuksia päivälehtien taktiili tulkkaukseen liittyen (n=4). Asiakkaiden oli kuultu kannustaneen muita kuurosoikeita tilaamaan tulkkia, jotta hekin pysyisivät mukana maailman muutoksissa (n=1). Kannustus tulkin tilaamiseen on mielestäni hyvä osoitus siitä, että päivä-

lehtien tulkkaaminen on ideana hyvä ja toimiva. Palautetta tulkit saavat muutenkin asiakkailta todella vähän, joten se ei tee päivälehtien tulkkauksesta tilanteena poikkeuksellista (n=4).

Haastattelun lähestyessä loppuaan haastateltaville annettiin mahdollisuus loppupuheenvuoroon. Tulkki C:llä ei ollut mitään lisättävää. Hänestä oli hyvä, että erilaiset tulkkausasennot ja lehden läpikäymisjärjestys oli käsitelty haastattelussa. Tulkki D halusi puolestaan korostaa, että asiakkaan rohkeus lehteä tulkattaessa olisi tärkeää. Hän toivoi, että asiakkaat kertoisivat mitä haluavat lehdestä luettavan. Tulkki B näki päivälehtien tulkkauksessa kaksi suurta haastetta. Haasteiksi hän kirjasi tiedon etsinnän lehdistä, sillä kokemuksen mukaan sitä ei kaikkien lehtien uutisista kovin helposti löydä, sekä asiakkaalta saadun palautteen puutteen. Palautteen puuttuessa tulkin varmuus tulkattaessa kärsii. Olisi hyvä, jos tulkkina saisi edes jonkinlaista pientä palautetta siitä, että tulkkaus on ymmärretty. Tulkki A halusi korostaa, että kaiken tulkkauksen on oltava asiakaslähtöistä. Kaikki mitä tehdään ja tulkataan, on tehtävä asiakkaan ehdoilla sekä asiakkaan toiveiden mukaisesti.

Haastattelun tuloksien pohjalta olen koonnut huoneentaulun (Liite 1). Huoneentaulusta voi kootusti ja tiivistetysti löytää toimintatapoja päivälehtien taktiili tulkkaustilanteeseen.

8 POHDINTA

8.1 Tutkimustulosten tarkastelua

Haastattelujen perusteella selvisi, että tulkillä ei juurikaan ole tietoa tulkkauksen luonteesta työkeikalle mennessään. Ennakkoon saatu tieto edes siitä, mitä lehteä tulkataan, voisi osaltaan auttaa tulkkia lehtien tulkkaustilanteeseen valmistautumisessa. Asiakkaan tulisi mainita tulkkia tilatessa mitä lehteä haluaa tulkattavan, mikäli vain sen tietää. Tulkkille, joka ei aikaisemmin ole tehnyt päivälehtien taktiili tulkkauksia, voisi tieto tulkattavasta lehdestä olla erityisen tärkeä valmistautumisen kannalta.

Haastatteluista selvisi, että tulkit oppivat ajan myötä tuntemaan asiakkaat ja näin olen myös sen, mitä he yleensä haluavat luettavan. Mieltymykset voivat ja saavatkin muuttua ja tällöin tieto siitä, mitä haluaa tulkkaustilanteessa luettavan, olisi tulkille tärkeä. Tieto siitä, mitä lehteä luetaan, ei suoranaisesti vaikuta tilanteen sujuvuuteen, mutta voisi sitä osaltaan edistää.

Valmistautuminen on tärkeä osa tulkkausta. Tulkki voi omalta osaltaan nähdä vaivaa valmistautumismateriaalien etsimiseen. Esimerkiksi lehtien päivittäinen lukeminen kasvattaa yleistietoa ja tästä on hyötyä kaikissa tulkkaustilanteissa. Lähes poikkeuksetta tulkit valmistautuvat tulkkaustilanteisiin. Parhaimpana valmistautumistapana pidetään päivälehtien lukemista ja uutisaiheiden päivittäistä selaamista. Valmistautuminen kannattaa aina, ja parhaiten lehtien tulkkaamiseen voi valmistautua lukemalla tai kuuntelemalla uutisia. Tulkkaaminen on aina helpompaa, kun tietää mistä on kyse. Suurien lehtien lööpit selaamalla saa tiedon maailman uutisista, mutta paikallislehden uutiset tulkki saa useimmiten tietoonsa vain lukemalla lehden. Jotkin jutut ovat jatkuvia ja tällöin on tärkeää lukea lehtiä joka päivä, jotta pysyisi mahdollisimman hyvin perillä uutisesta.

Valmistautumiseksi voidaan lukea myös päivälehtien rakenteeseen sekä uutisten rakenteeseen tutustuminen. Yksi haastatteluista tulkeista tuntui tietävän erittäin tarkkaan niin uutisen kuin lehdenkin rakenteen. Rakenteiden tiedostamalla lehtien lukeminen on helpompaa. Rakenteesta pääsee perille pääasiassa lehtiä lukemalla. Lehden haltuun ottaminen on helpompaa, jos tietää missä järjestyksessä erilaiset asiat lehdistä löytyvät ja missä mikäkin artikkeli sijaitsee. Uutisen lukeminen on helppoa, kun tietää mitä sieltä tulee etsiä ja missä järjestyksessä tiedon tulisi löytyä.

Päivälehtien taktiili tulkkauksessa ei juurikaan käytetä apuvälineitä. Joskus tulkit saattavat etsiä tietoa omilla älypuhelimillaan tai tablettitietokoneillaan. Lehtiä itsessään ei laitteilla ole koskaan luettu, vaan aina on käytetty perinteistä paperista lehteä. Lehtiä voitaisiin lukea myös esimerkiksi tabletilta, mikäli asiakkaalla tai tulkilla tällainen olisi. Se olisi mahdollisuus verkkolehtien lukemiseen ja tulkki kokisi uutisten lukemisen ja tulkkaamisen näin helpommaksi. Tällöin lehteen saatettaisiin tarvita myös jonkinlainen sitoutuminen, sillä osa internetistä löytyvistä artikkeleista on maksullisia.

Vastaajista kaikki pitivät tabloidikokoista lehteä kätevimpänä tulkata. Sitä suurempia lehtiä jouduttiin taittelemaan luettavuuden parantamiseksi.

Lehteä pidettiin lähes poikkeuksetta pöydällä tulkin edessä ja tämä koettiin parhaimmaksi tavaksi päivälehtien tulkkauksessa. Tämä oli ergonomisinta eikä erilainen kääntyily asiakkaan ja lehden välillä vienyt turhaa aikaa. On kuitenkin otettava huomioon, että vastaajista kaikki ilmoittivat asiakkaiden ottavan tulkkausta vastaan yhdellä kädellä ja tulkki oli aina asiakkaan vieressä. Asiakkaan vastaanottotapa on otettava aina tulkatessa huomioon ja sen mukaisesti yritettävä soveltaa itselleen ergonomisin tulkkausasento. Kahdella kädellä tulkkaamisen voisi olettaa vievän enemmän aikaa.

Tutkimuksessa selvisi, että päivälehtien taktiili tulkkaukset olivat tilaisuuksina yhtäjaksoisia. Välttämättä koko tilaus ei alusta loppuun saakka ole pelkkää lehden tulkkausta, mutta pisimmillään lehden tulkkaus saattoi olla kuitenkin yli tunnin mittainen rupeama. Tulkin jaksamisen kannalta erilaisten taukojen pitäminen on tärkeää lyhyemmissäkin tilauksissa. Pidempien taukojen pitäminen ei ole välttämättä tarpeellista, mutta pienet ajatustauot tai juomatauko rentouttavat lihaksistoa hetkeksi. Mielenkiintoista oli, että yksi vastaajista piti tulkkausten välissä tapahtuvaa rentoa keskustelua eräänlaisena taukona. Hän koki keskustelussa lihaksiston ja aivojen työskentelyn olevan erilaista kuin mitä se on tulkkausprosessin aikana. Tauottaminen on työssä jaksamisen kannalta tärkeää, mutta tauotusta on syytä miettiä: riittävätkö lyhyemmät silmäilytauot vai tulisiko olla pidempiä taukoja tulkkauskeikkojen välillä.

Päivälehtien tulkkaustoimeksiannot eivät aina sisältäneet ainoastaan päivälehtien tulkkausta. Tulkkauksen sisällön ei tarvitse aina ollakaan pelkästään päivälehtien tulkkausta, vaan tulkkitalaukseen voi sisältää myös muuta asiointia. Mielestäni kuurosokeat voisivat enemmän tilata tulkkiä päivälehtien tulkkaukseen. Tällä hetkellä tapa on Tampereen alueella käytössä, mutta ei juurikaan muualla Suomessa.

Suoraan paperista luettu teksti on vaikeaa tulkattavaa. Tutkimuksessa selvisi, että tulkeista jokainen on joskus käyttänyt parityöskentelyssä tapaa, jossa toinen parista on lukenut lehteä ja toinen tulkannut tulkkiparin ääneen lukemaa tekstiä. Tulkkiparin on tällöin valittava sopiva lukunopeus ja seurattava samalla tulkaavan tulkin tulka-

usta, jotta yhteistyö olisi mahdollisimman toimivaa (Suomen viittomakielentulkit ry, 2014). Uskoisin puheesta tulkkauksen olevan toimiva tapa joillekin tulkeille. Tämä sopii useimmiten etenkin tulkeille, joille suoraan tekstistä tulkkaminen on vierasta. Tulkit ovat yleensä tottuneempia tulkkamaan suoraan puheesta ja prima vista - tulkkaus eli suoraan tekstistä tulkkaminen on viittomakielentulkeille prosessina haastavampi tulkin joutuessa itse etsimään tulkattavaa tietoa tekstistä. Siinä tieto otetaan vastaan visuaalisesti ja sen prosessointi on erilaista, kuin mitä se olisi suoraan puheesta tulkattuna.

Tulkeilta kysyttiin myös tekisivätkö he päivälehtien tulkkausta mieluummin pari- vai yksilötulkkauksena. Vastausten perusteella suurin osa tulkeista tekisi tulkkausta mieluummin paritulkkauksena. Paritulkkauksessa on tukea aina tarjolla. Vastanneista yksi kuitenkin tekisi lehtien tulkkauksia mieluummin yksin ilman tulkkiparia. Tässä on myös kyse puhtaasta tottumuksesta. Pidemmässä tilauksissa on järkevää, että paikalla on kaksi tulkkia, jotta tulkit saavat tarvitsemansa tauot. On muistettava, että taktiili tulkkaus rasittaa tulkkia fyysisesti eri tavalla kuin vapaaseen tilaan tulkkaus. Paritulkkauksessa pystyttiin tukemaan tulkkia antaen hänelle viittomia, viittomakielisiä ratkaisuja sekä etsimään tietoa Internetistä. Näitä toisaalta pari joutuu aina erikseen kysymään tukitulkilta, sillä normaalisti esimerkiksi viittoman kysyminen ei vie ajallisesti kauan, koska molemmat tulkeista ovat kuulleet termin ja joskus jo pelkkä katse tulkkien välillä riittää. Kun tulkkausvuorossa oleva tulkki tulkkaa tekstiä, joutuu hän tarkemmin selittämään tukitulkilleen mitä termiä tarkoittaa, sekä kontekstin, jossa termi esiintyy.

Tutkimuksessa selvisi, että lehtien tulkkauksen aikana tapahtuvan vuorovaikutuksen määrä riippuu asiakkaasta. Osa asiakkaista kommentoi runsaasti, mutta toiset eivät kommentoineet juuri lainkaan. Suurin osa tulkeista koki hiljaisimmille asiakkaille tulkkamisen raskaampana. Kommunikaatio paransi tulkkien mukaan tulkkauksen sujuvuutta. Asiakkailta kuitenkin on oltava itsemääräämisoikeutensa siitä, kuunteleeko vai ei, mutta on kuitenkin muistettava, että tulkkaus on asiakkaan ja tulkin yhteistyötä. Yhteistyön nimissä jonkinlainen merkki siitä, että tulkkaus on ollut ymmärrettävää, auttaa tulkkia pärjäämään työssään ja tekee siitä tulkille myös mielekkäämpää. Tulkin luottaessa itseensä vaikuttaa se viittomiseen ja näin ollen tulkkauksen sujuvuuteen. Asiakaan kommentoidessa uutisia on hyvä vastata kommentteihin jollain lailla

ja omalta osaltaan ylläpitää vuorovaikutusta. Tämä osaltaan vaikuttaa yhteistyöhön ja sen sujuvuuteen.

Asiakaslähtöinen työskentely on tärkeää ja siksi olisi aina hyvä kysyä asiakkaalta miten hän haluaisi lehteä luettavan. Tärkeää on, että asiakas saa lehdestä sen tiedon, mitä hän sieltä haluaakin saada. Kuka tahansa meistä jättää lukiessaan joitakin epäkiinnostavia lehtijuttuja lukematta tai lukee lehden erilaisessa järjestyksessä, kuin mihin se on koottu. Samanlainen mahdollisuus on tarjottava myös kuurosokealle.

Uutisista tulee etsiä tärkeimmät tiedot, eikä uutista tulkata sanasta sanaan suomenkielistä tekstiä mukaillen. Tiivistämistä tapahtui kaikkien tulkkien toimesta. Tiivistämistä ei pidä nähdä negatiivisena asiana tai tulkkauksen varassa olevia henkilöitä syrjivänä tekijänä. Tulkkauksen ammattilaiset osaavat löytää tulkattavasta tekstistä asian ytimen ja kertoa sen asiakkaalle. On totta, että pidemmissä teksteissä sama asia toistuu uudelleen eri sanoilla, joten myös turha toisto saadaan tekstistä pois tulkkausta tiivistettäessä.

Mainoksista ja kuvista kertominen on tärkeää ja vaatii tulkilta taitoa osata kuvailla erilaisia visuaalisia asioita. Tässäkin tapauksessa on muistettava asiakkaan omat mieltymykset. Mainoksia ja kuvia tulee tulkata vain, mikäli asiakas niin haluaa. Tuloksista ilmennyt juhlapyhistä, vuodenajoista ja muista ajankohtaisista asioista mainosten kautta viestiminen on mielestäni tärkeää. Mainokset viestittävät meille esimerkiksi ystävänpäivän tai muun juhlapyhän lähestymisestä. Kun mainokset tulkataan, saavat kuurosokeat yhdenvertaisesti tietoa esimerkiksi hyvistä tarjouksista.

Uusien tai vieraiden käsitteiden kohdalla vieras käsite selitetään asiakkaalle, mikäli tulkki tietää viittoman. Tarvittaessa tulkki voi ottaa viittomasta selvää. Viittomaa antaessa on tärkeää muistaa mainita, että viittoma on tulkin oppima ja saattaa olla muitakin käytössä olevia viittomia samasta asiasta. On tärkeää, että tulkit kertoivat aina rehdisti, jos eivät jotakin termiä tienneet ja että he tarjoutuisivat selvittämään tiedon asiakkaan niin halutessa.

8.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Opinnäytetyön tutkimuksen tulosten luotettavuutta tarkasteltaessa voidaan esittää kritiikkiä haastateltujen vähäisestä määrästä, sillä haastattelun otanta on vain neljä viittomakielentulkkia. Tulkeilla oli jokaisella kokemusta päivälehtien taktiili tulkkauksesta. On erittäin vaikeaa arvioida, montako päivälehtien taktiili tulkkaustilanteista kokemusta saanutta tulkkia Suomesta löytyy. Näin ollen otannan prosentuaalista suuruutta on vaikea arvioida. Olisin voinut yrittää etsiä haastateltavakseni päivälehtien taktiili tulkkauksesta kokemusta kerryttäneitä viittomakielentulkkeja Tampereen lisäksi myös muualta Suomesta. Tällä tavoin olisi ehkä voinut saada erilaisia tutkimustuloksia. Tällöin tulkkien kokemukset päivälehtien taktiili tulkkauksesta eivät olisi rajoittuneet vain yhden alueen tulkkien kokemuksiin. Toisaalta otantani, neljä viittomakielentulkkia, on opinnäytetyön laajuisen tutkimuksen puitteissa riittävä ja haastattelemillani tulkeilla oli kokemusvuosissaan vaihtelevuutta, mikä toi erilaisia näkökulmia tutkimustuloksiin. Tulokset ovat näin ollen laadullisesti tarkasteltavissa ja haastateltaville asettamani kriteerit tukevat tutkimuksen luotettavuutta.

Työ on ammattialalle tärkeä aihe, sillä siitä on tehty vain vähän tutkimuksia. Päivälehtien taktiili tulkkauksia ei kuulemani mukaan Tampereen aluetta lukuun ottamatta juurikaan muualla Suomessa tehdä, joten aihe on tulkkien sekä asiakkaiden mielestä kiinnostava ja tärkeä. Luomani huoneentaulun (Liite 1) avulla tulkit voivat valmistautua päivälehtien taktiili tulkkaustilanteisiin. Perinteinen sanomalehti on aina ajankohdainen, vaikka yhä useimmin lehtiä luetaankin erilaisilta lukulaitteilta sähköisessä muodossa. Kuurosokealle sanomalehti on kuitenkin konkreettisempi, koska sen voi kokea käsin (Lahtinen 2006, 191–194). Yhteiskunta ja teknologia kehittyvät koko ajan visuaalisemmaksi, mutta taktiillisti kommunikoivalle tällä ei ole suurta merkitystä, sillä hän ottaa viestin vastaan tuntoaistinsa avulla.

Tilaaajan puolesta aihe oli mielenkiintoinen reaaliaikaisen tiedon saavutettavuuden takia. Tilaaajapuoli voi myös hyödyntää tekemääni huoneentaulua, erityisesti sen asiakkaille suunnattua osuutta. Toivon työni herättävän keskustelua kuurosokeiden parissa siitä, mihin kaikkiin erilaisiin tilanteisiin viittomakielentulkkia voi tilata.

Kaikki tulokset eivät ole vahvasti sidoksissa nimenomaan päivälehtien ja uutisten tulkkaamiseen. Osa tutkimukseni tuloksista voidaan soveltaa sellaisenaan myös muiden tekstien taktiili tulkkaukseen. Tuloksia voidaan soveltaa esimerkiksi erilaisten lomakkeiden, tiedotteiden tai vaikkapa postin tulkkaamiseen. Joiltakin osin työ on yleistettävissä myös muiden asiakasryhmien käyttöön.

8.3 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimusta toteuttaessani noudatin ehdotonta eettisyyttä. Haastateltaville kerroin haastattelun luonteesta, tutkimuksestani sekä tulosten käyttötarkoituksesta heti haastattelupyynnön yhteydessä. Haastateltavien suostumus varmistettiin myöhemmin vielä sähköpostitse. Kirjoitustyössä noudatin haastateltavien ehdotonta anonymiteettia. Poistin tekstistä kaikki siinä esiintyneet nimet, joiden esiintyminen saattaisi tehdä haastateltavat tunnistettaviksi. Opinnäytetyöni valmistuttua poistin tietokoneeni kovalevyltä nauhoitetut puhelinhaastattelut sekä litteroidut haastatteluvastaukset. Myös haastateltavien kanssa käydyt sähköpostikeskustelut tuhottiin.

Tutkimukseni tuloksia arvioin eettisesti ilman minkäänlaisia ennakkokäsityksiä. Haastattelusta saatuja lainauksia ei ole irrotettu asiakokonaisuuksista opinnäytetyöni tuloksien tai työelämäyhteistyötahon eduksi.

Tutkimukseni tuloksia kirjatessani pohdin viittomakielentulkkien ammattieettistä sääntöä numero neljä, jonka mukaan viittomakielentulkin on kunnioitettava ja tuettava asiakkaan itsenäisyyttä sekä itsemääräämisoikeutta. Päivälehteä tulkatessa tulkin on vaikea tulkata aivan kaikkea tai edes antaa mahdollisuutta kuurosokealle saada tietoonsa kaikki se, mitä lehdessä on. Silmäilemällä lehteä saamme tietoomme paljon alitajuista informaatiota. Suodatamme tiedon pois tarpeettomana, mutta kuurosokealle tällaisen tiedon antaminen on vaikeaa ja näin ollen asiakkaan itsenäisyys ja itsemääräämisoikeus kärsii. Vaikka vapaus uutisten valikoimisesta annetaankin aina asiakkaalle, se ei vaikuta tulkin tulkatessa tekemiin pieniin päätöksiin. Tällaisia päätöksiä ovat esimerkiksi mainoksien tai kuvien tulkkaaminen tai tulkkaamatta jättäminen. Toisaalta koko lehden kääntäminen sanasta sanaan ei ole tarkoituksenmukais-

ta. Lehestä tulkki poimii tärkeimmät tiedot kunnioittaen aina asiakkaan itsemääräämisoikeutta kysyen tältä mistä uutisista hän on kiinnostunut.

8.4 Keskeisimmät tutkimustulokset ja jatkotutkimuksen aiheita

Koen tutkimukseni onnistuneeksi, sillä olen saanut vastaukset tutkimuskysymyksiini. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni, jolla pyrittiin kartoittamaan hyviä käytänteitä päivälehtien taktiili tulkkauksessa, sain paljon vastauksia ja suurin osa haastattelukysymyksistäni ja niiden tuloksista vastaa tähän kysymykseen. Huoneentaulusta (Liite 1) selviää hyvin tiivistettynä vastaukset tähän ensimmäiseen kysymykseen.

Toiseen tutkimuskysymykseeni eli siihen, kuinka lehti otetaan haltuun tulkkauksessa, olen saanut vastauksia haastatteluni avulla. Lehden haltuunottoon vaikuttaa valmistautuminen ja sen määrä sekä laatu. On hyvä, jos lehden rakenne ja uutisten rakenne on tulkilla jollain tavalla hallussa. Tällöin lehden käsiteltävyys helpottuu. Lehtien päivittäinen lukeminen on lehden haltuun ottamisessa avainasemassa.

Hyvänä jatkotutkimusaiheena pitäisin tutkimusta päivälehtien taktiili tulkkauksesta asiakkaiden näkökulmasta katsottuna. Tämä opinnäytetyö rajattiin käsittelemään vain tulkkauksia ja tarkastelemaan tulkkauksilannetta tulkkien näkökulmasta. Asiakkaiden näkökulma toisi uuden näkökulman aiheeseen. Asiakkaiden näkökulmaa tutkittaessa voitaisiin mahdollisesti tuoda esiin erilaisia päivälehtien taktiili tulkkaustilauksien kehittymismahdollisuuksia.

LÄHTEET

Alsta, Tuulikki 2002. Lehtikurssi. Sanomalehtien liitto. Viitattu 12.11.2013. http://www.sanomalehdet.fi/files/22/lehtikurssi_.pdf

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 24-42.

Gambier, Yves & Van Doorslaer, Luc 2010. Handbook of Translation Studies. Volume 1. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Garant, Mikel 2010. Current Trends in Translation Teaching and Learning. Volume III. Helsinki: University of Helsinki.

Grönfors, Matti 2001. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 124–141.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2013. Tutki ja kirjoita. 15.–17.painos. Helsinki: Tammi.

Hynynen, Heidi & Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2010. Elämä käsillä. Viittomakielentulkin ammattikuva. Turku: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Ingo, Rune 1990. Lähtökielestä kohdekieleen. Johdatusta käännöstieteeseen. Juva: WSOY.

Kovanen, Merja & Lahtinen, Riitta 2006. Kohdataan ja kommunikoidaan. Tietoa taktiiviviittomisesta ja sen opettamisesta. Julkaisuja A5 2006. Helsinki: Suomen Kuurosokeat ry.

Lahtinen, Riitta 2013. Opinnäytetyön aiheen rajaaminen ja opinnäytetyön eteneminen. 24.4.2013. Helsinki.

Lahtinen, Riitta 2005. Kuulonäkövammaiselle ja kuurosokealle kuvailu. Tuntosarvi 4/2005, 14.

Lahtinen, Riitta 2006. Kuurosokeille tulkkaus – haasteellista ja vaihtelevaa. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Lahtinen, Riitta 2004. Sujuva tulkkaus kuurosokeille. Selvitys kuurosokeiden tulkinkäytön kokemuksista. Kuurosokeiden eri kommunikaatiomahdollisuudet - projekti. Raportti 2. Suomen Kuurosokeat ry:n julkaisu B2/2004.

Marttila, Jaana 2006. Kuurosokeiden tulkkipalveluopas. Tietoa tulkkipalvelusta ja tulkkauksesta. Suomen Kuurosokeat ry:n julkaisu C4/2006.

Mesch, Johanna 2004. Viitotaan yhdessä. Tietoa taktiilista viittomakielestä. Julkaisu A3. Helsinki: Suomen Kuurosokeat ry.

Neumann Solow, Sharon 2012. Sight translation with meaning in a signing world. Teoksessa Cardinaletti, Anna (toim.) Sight Translation, sight interpreting meeting at the cross modes: Sign language interpreters as translators. Vietri sul Mare, Italy. 16.-18.9.2011. European Forum of Sign Language Interpreters, 51-58.

Pietiläinen, Pentti 2014. Sähköpostikeskustelu. Email heini.hirsi@humak.edu. 27.3.2014.

Pietiläinen, Pentti 2013. Tampereen toimintakeskuksen vierailun ja päivälehtien taktiilitulkkauksen havainnoinnin järjestelyä. Email heini.hirsi@humak.edu. 29.10.2013.

Pulkkinen, Hannu 2008. Uutisten arkkitehtuuri. Sanomalehden ulkoasun rakenteiden järjestys ja jousto. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Rissanen, Terhi 2006. Viittomakielen rakenteen visuaalisuudesta ja ikonisuudesta. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Suomen Kuurosokeat ry 2011. Pohjoismainen kuurosokeuden määritelmä. Helsinki: Suomen Kuurosokeat ry.

Suomen Kuurosokeat ry 2013a. Milloin henkilö luokitellaan kuurosokeaksi? Viitattu 17.11. 2013. http://www.kuurosokeat.fi/tietoa_kuurosokeudesta/ryhmat/

Suomen Kuurosokeat ry 2013b. Perustietoa järjestöstä. Viitattu 17.11.2013. http://www.kuurosokeat.fi/perustietoa_jarjestosta/

Suomen Kuurosokeat ry 2013c. Perustietoa järjestöstä. Visio, missio ja arvot. Viitattu 17.11.2013. http://www.kuurosokeat.fi/perustietoa_jarjestosta/visio_missio_ja_arvot/

Suomen viittomakielentulkit ry. Tulkatun tilaisuuden järjestäminen. Viitattu 30.3.2014. <http://www.tulkit.net/tulkkauspalvelu/tulkatun-tilaisuuden-jarjestaminen>

Suomen viittomakielentulkit ry. Viittomakielentulkit. Viitattu 28.10.2013. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/>

Tommola, Jorma 2006. Tulkkaus kognitiivisesta näkökulmasta. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Turtola, Ilona 2014. Aamulehti muuttuu tabloidiksi. Yle uutiset. Viitattu 10.4.2014. http://yle.fi/uutiset/aamulehti_muuttuu_tabloidiksi/6696916

Virsta virtual statistics 2013. Puolistrukturoitu haastattelu. Viitattu 9.5.2013. <http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/02/>

LIITE 1 Huoneentaulu

Päivälehtien taktiilitulkkaus

Asiakkaalle:

- Jos tiedät lehden, jota haluat tulkattavan, ilmoita se tulkkitilausta tehdessäsi lisätiedoissa.
- Päivälehteä voi tulkata missä vain, esimerkiksi kotonasi, kirjastossa, junamatkalla tai kahvilassa.
- Tilaan asettautuessa, jos mahdollista hakeutukaa pöydän ääreen.
- Kerro miten haluat ottaa tulkkausta vastaan.
- Kerro rohkeasti minkälaiset uutiset sinua kiinnostavat. Jos lehdessä on esimerkiksi jokin osio, minkä uutiset haluat ehdottomasti kuulla, voit toivoa, että se luetaan ensin.
- Sano myös rohkeasti, jos jokin uutinen ei sinua kiinnosta.
- Osoita tulkille jollain tavalla, että olet ymmärtänyt mitä tulkki on sinulle tulkanut, näin tulkki tietää, että hänen tapansa tulkata sinulle on toimiva.
- Jos et tiedä jotakin käsitettä, mikä uutisessa tulee esille, kerro se tulkille, niin voitte yhdessä mahdollisuuksien mukaan selvittää tiedon.
- Vaikka tulkki on tilattu päivälehden tulkkausta varten, voi tulkki tulkkausajan aikana tulkata myös muun postin tai tilauksen aikana voidaan hoitaa myös muita asioita. Jos tiedät näistä etukäteen, on niistä tietenkin hyvä ilmoittaa jo tulkkitilausta tehdessä.

Tulkille:

- Lehtien lukeminen päivittäin on erinomainen valmistautumistapa.
- Valmistautuessa tulkkaukseen voi myös perehtyä uutisen rakenteeseen sekä lehden rakenteeseen.
- Tilaan asettautuessa, jos mahdollista hakeutukaa pöydän ääreen.
- Tabloidikokoista lehteä suuremmat lehdet on hyvä taitella, jotta uutisten lukeminen ja niiden tulkkaaminen on sujuvampaa.
- Ota huomioon asiakkaan vastaanottotapa. Viisto rinnakkaisasento on ergonomisin asento lehtiä tulkattaessa, toinen käsi jää vapaaksi lehden selaamista varten ja olet kohti lehteä.
- Kysy asiakkaalta uutisaiheita. Jos esimerkiksi jokin osio kiinnostaa asiakasta ylitse muiden, voidaan siitä osiosta aloittaa.
- Lehti on jakautunut erilaisiin osioihin, jotta lukija löytäisi paremmin häntä kiinnostavat jutut.
- Jos asiakkaalla ei ole toiveita lehden etenemisjärjestyksestä, on hyvä tapa lukea uutisista otsikoita, jos jokin niistä herättäisi asiakkaan mielenkiinnon.
- Pyri löytämään tekstistä olennainen faktatieto.
- Uutisessa tärkein tieto on aina alussa (ingressi) ja vähiten tärkein tieto lopussa.
- Uutisen tarkoituksena on vastata kysymyksiin missä, milloin, miksi, mitä, miten, kuka ja millä seurauksella.
- Tulkkaustapoja on monia, voit aloittaa tulkkauksen heti suoraan tekstistä tai silmäillä tekstiä ja aloittaa sitten tulkkauksen, sopivin tapaa löytyy kokeilemalla ja yhteistyöllä asiakkaan kanssa.
- Asiakkaalle vieraan käsitteen voi selittää ja mahdollisimman viittoman kertoa. Jos käsite on sinulle vieras, voitte etsiä tiedon jotakin kautta.
- Muista tulkata lehdestä erilaisia asioita, kuten kuvat ja mainokset.
- On hyvä idea pitää pieniä ajatustaukoja ja lehden silmäilytaukoja, jotta lehden tulkkaaminen ei käy liian raskaaksi.
- Paritulkkaus mahdollistaa tavan, jossa toinen tulkeista lukee lehteä ja toinen tulkkaa puheesta.

LIITE 2 Haastattelukysymysten runko

Tulkkina

- Kuinka kauan olet työskennellyt viittomakielentulkkina?
- Kuinka kauan olet arviosi mukaan tehnyt taktiileja päivälehtien tulkka-uksia?

Luettava teksti

- Kerrotaanko lähdetekstistä ennakkotiedoissa? Olisiko tiedolla merkitys-tä?
- Miten valmistaudut tulkkaustilanteisiin?
- Mistä lähdeteksti tulee? Onko asiakkaalla itsellään lehti/lehdet muka-na?
 - Ovatko lehdet paikan päällä (esim. kirjastossa)?
 - Onko käytössä esimerkiksi tabletti tai tietokone? Onko kone asi-akkaan vai tulkin?
- Minkälaisia lehtiä tulkataan? Päivälehti, Iltalehti, Tuntosarvi, esimerkke-jä?
- Minkälaista lehteä on helpoin lukea esim. tabloidi? Jotakin koneelta löy-tyvää lehteä? Onko tällä vaikutusta yksin tai parin kanssa tulkatessa?

Tulkkaustilaan asettautuminen

- Miten asetutaan tulkkaustilaan?
 - Istutaanko pöydän ääressä vai kenties sohvalla?
 - Mitkä seikat vaikuttavat paikan valintaan (apuvälineet (esim. lukutelevisio), valaistus)?
 - Kuka määrittelee istumapaikan?
 - Missä lähdeteksti sijaitsee? Tasaisena tulkin edessä? Telineessä tulkin edessä? Tulkin sylissä?
 - Ergonomisinta? Kätevintä? Helpointa?
- Missä asennossa tulkki ja asiakas ovat suhteessa toisiinsa? Miksi?

- Onko tilanteessa käytössä apuvälineitä esim. lukutelevisio tai suurenuslasi?

Tulkkaus

- Tulkataanko kahdella vai yhdellä kädellä? Miksi?
- Kuinka kauan tulkataan yhtäjaksoisesti?
- Pidetäänkö tulkkauksen aikana taukoja?
- Kuinka pitkä on tavanomaisen lehdentulkkaustoimeksiannon kesto?
- Tehdäänkö tulkkaus yksin vai paritulkkauksena? Miksi?
- Kumpi on helpompaa/toimivampaa, yksin- vai paritulkkaus? Miksi?
 - Jos tulkkeja on kaksi, niin miten tulkkausvuorot jaetaan?
 - Jos tulkkeja on kaksi, miten parityöskentely ilmenee? Pystytäänkö paria tukemaan jollain tavalla?
 - Onko käytössä esimerkiksi sellaista tapaa, että tulkkiparista toinen lukisi päivälehteä ja toinen tulkkaisi?
- Minkälaiseksi kuvailisit tulkkauksen aikana tapahtuvaa vuorovaikutusta asiakkaan ja tulkin välillä? Toivoisitko tähän jonkinlaista muutosta (/parannusta)?
 - Tulkaako tulkki vain uutiset vai tapahtuuko esimerkiksi uutisiin kommentointia tai niistä keskustelua? Onko tai olisiko tällaisella vuorovaikutuksella tulkkauksen sujuvuuteen jonkinlaista vaikutusta?

Lehden läpikäyminen

- Oletko perehtynyt lehtien rakenteeseen?
 - Tiedätkö esim. mistä osioista lehti rakentuu?
 - Tiedätkö miten yksittäinen uutinen rakentuu?
- Miten lehtienluku aloitetaan?
- Kerrotaanko lehdestä otsikot ensin vai paneudutaanko juttuihin heti suoraan?
- Kertooko asiakas tai kysytäänkö häneltä jotain tiettyä osiota tai uutista, mikä häntä lehdessä kiinnostaisi?

- Tiivistetäänkö lehtijuttuja?
 - Millä periaatteella? Miksi?
- Jos tiivistystä käytetään, mennäänkö sillä periaatteella koko lehti lävitse?
- Minkälaista tekstin jaksotusta käytetään ja onko tässä koettu jokin tapa hyväksi, vakiintuneeksi?
- Luetko uutisen ensin itse ja viitot sen jälkeen vai viitotko suoraan tekstistä?

Kuvat lehdessä

- Mitä lehdessä olevista kuvista/kuvioista/taulukoista kerrotaan? Miksi? Miten?
 - Minkälaisia menetelmiä kuvista kertomiseen käytetään?
 - Minkälaisessa järjestyksessä asioista kerrotaan? Kerrotaanko esimerkiksi ensin uutisesta ja sitten kuvasta vai toisinpäin? Miksi?
- Mitä lehdessä olevista mainoksista kerrotaan? Miksi? Miten?
- Miten kuvailu toteutetaan?
 - Mitä erilaisia kuvailumenetelmiä on käytössä?

Uudet käsitteet

- Kun uusia ja vieraita käsitteitä (esim. iPad) tulee vastaan, miten ne selvitetään?
 - Selittääkö tulkki vai etsitäänkö tieto yhdessä jostakin lähteestä? Miksi näin toimitaan?
- Jos käsitteelle on tulkillä tiedossa viittoma, tuodaanko se ilmi?
- Eroaako toimintatapa jotenkin silloin kun kyseessä on tulkille vieras käsite siitä toimintatavasta, jos käsite on asiakkaalle vieras? Miten?

Muuta

- Luuletko asiakkaiden olevan tyytyväisiä tulkkaukseen? Miksi?

- Minkälaista palautetta olet saanut asiakkailta lehtien tulkkauksesta?
- Ovatko päivälehtien tulkkaukset mielestäsi tilaisuuksina toimivia vai muuttaisitko jotakin niiden sujumisen parantamiseksi?
- Onko asiakkailta tullut kehittämisideoita päivälehtien tulkkaukseen liittyen? Jos on, niin minkälaisia?

- Mitä muuta merkityksellistä haluaisit kertoa päivälehtien tulkkaukseen liittyen, josta olisit halunnut kertoa, mutta en ole osannut sitä kysyä?